

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1935.

Första kammaren.

Nr 40.

Torsdagen den 6 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Upplästes följande inkomna skrivelse:

Til Sveriges riksdag.

I Stortingets møte den 3 juni overleverte den delegasjon fra Stortinget som var den svenske riksdags gjester under dens 500 års jubileums festligheter til Stortinget den gullmedalje som blev den overlevert i Riksdagen den 28 mai.

Stortinget bemyndiget presidenten til å overbringe den svenske riksdag Stortingets takk for den smukke og verdifulle gave som vil bli opbevart som et bestående minne om det betydningsfulle jubileum og de festligheter som på den smukkeste måte gav uttrykk for den venne- og slektskapsfølelse som knytter de to broderfolks nasjonalforsamlinger til hverandre.

Stortingets presidentskap den 4 juni 1935.

C. J. Hambro,
president.

O. Joh. Vasbotten.

Vidare upplästes två till kammaren ankomna protokoll, så lydande:

År 1935 den 6 juni sammanträdde kamrarnas valmän för att jämlikt §§ 71 och 73 riksdagsordningen utse dels riksdagens fullmäktige i riksbanken ej mindre för valperioden 1935—1938 efter herrar A. Amné och J. E. Björnsson, vilka voro i tur att avgå, än även för återstående delen av valperioden 1934—1937 efter herr F. T. Hamrin, vilken avsagt sig det honom meddelade uppdrag att vara fullmäktig i riksbanken, dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

fullmäktige

för valperioden 1935—1938:

herr Amné, Axel, bankokommissarie, med 48 röster,

» Björnsson, Johan Edvard, ledamot av riksdagens första kammare, » 48 » ,

för återstående delen av valperioden 1934—1937:

herr Nilsson, Carl Petrus Valdemar, i Gränebo, ledamot av riksdagens första kammare, » 47 » ;

suppleanter

för tiden från valet till dess nytt val under år 1936 försiggått:

herr Wahlgren, Harald Robert, kamrerare, med 46 röster,

» Jonsson, Per Conrad, i Eskilstuna, ledamot av riksdagens andra kammare, » 45 » ,

» Hansén, David, ledamot av riksdagens första kammare, » 44 » .

S. H. Kvarnzelius.

J. B. Johansson.

Axel Pehrsson.

Bernh. Eriksson.

Första kammarens protokoll 1935. Nr 40.

År 1935 den 6 juni sammanträdde kamrarnas valmän för att jämlikt §§ 71 och 73 riksdagsordningen utse dels riksdagens fullmäktige i riksgäldskontoret för valperioden 1935—1938 efter herrar G. H. Andersson och A. A. Lindqvist, vilka voro i tur att avgå, dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda kontor; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

fullmäktige

för valperioden 1935—1938:

herr Lindqvist, Axel Albert, i Halmstad, ledamot av riksdagens andra kammare,	med 47 röster,
» Andersson, Gustaf Henning, i Rasjön, ledamot av riksdagens andra kammaren,	» 46 » ;

suppleanter

för tiden från valet, till dess nytt val under år 1936 försiggått:

herr Magnusson, Karl Hilding, i Skövde, ledamot av riksdagens andra kammare,	med 42 röster,
» Eriksson, Ernst Gustaf Eugén, ledamot av riksdagens andra kammare,	» 41 » ,
» Ryberg, Karl Arthur, ledamot av riksdagens andra kammare,	» 40 » .

S. H. Kvarnzelius.

J. B. Johansson.

Axel Pehrsson.

Bernh. Eriksson.

På framställning av herr talmannen beslöts att de nu upplästa protokollen skulle läggas till handlingarna ävensom att riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag av protokollet underrättas om dessa val samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna ingiva förslag dels till förordnanden för de valda, dels ock till skrivelser till Konungen med anmälan om de förrättade valen.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 279, till Konungen i anledning av riksdagens år 1934 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1933—30 juni 1934.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 281, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 224 med förslag till vissa ändringar i och tillägg till gällande tulltaxa, i vad angår införande av tull å manganjärn;

nr 282, i anledning av vissa motioner avseende ändringar i gällande kommunalskattelag m. m.;

nr 283, i anledning av väckt motion om ändring eller förtydligande av bestämmelserna om restitution av B-skatt;

nr 284, i anledning av väckta motioner om åtgärder för effektiv indrivning av skogsaccis och skogsvårdsavgifter;

nr 285, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition rörande godkännande av ett avtal mellan Sverige och Tyska riket angående handräckning i beskattningsärenden; samt

nr 286, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett avtal mellan Sverige och Tyska riket för undvikande av dubbelbeskattning beträffande arvsskatt, m. m.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 290, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående uttagande i vissa fall av ogulden utländsk utskyld eller allmän avgift, m. m.;

nr 291, i anledning av väckta motioner om åtgärder till ernående av ökad säkerhet till sjöss; samt

nr 292, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ungdomsfängelse m. m.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 156—164 och bevillningsutskottets betänkanden nr 62—66.

Vid föredragning av sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets memorial nr 3, angående ersättning åt personal, anlitad av utskottet, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 36, i anledning av väckta motioner angående lagstiftning till arbetsfredens främjande med mera.

Andra lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft tre inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen motionerna i första kammaren nr 179 av herr *Johansson, Johan Bernhard*, m. fl. och nr 253 av herr *Andersson, Elof*, m. fl. samt motionen i andra kammaren nr 439 av herr *Andersson* i Rasjön m. fl.

I motionen I: 179 hade hemställts, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte anhålla, att skyndsammast och för sig utredning måtte företagas och förslag framläggas rörande frågan om åtgärder till arbetsfredens främjande.

I motionerna I: 253 och II: 439, vilka voro likalydande, hade yrkats, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande dels vissa bestämmelser till arbetsfredens främjande och dels beredskapslagstiftning till förhindrande av arbetskonflikter, varom närmare uttalanden gjorts i motionerna, samt att riksdagen måtte hemställa, att förslag i nämnda frågor måtte föreläggas 1936 års riksdag.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet anfört:

»I anledning av vad statsministern framhållit i sitt anförande till statsrådsprotokollet den 31 december 1934 vill utskottet icke bistrida, att det ur vissa synpunkter kan anses lämpligt att undersöka, huruvida frågan om arbetsfredens tryggande står i sådant samband med åtskilliga andra problem angående ingripande från samhällets sida på vissa områden av det ekonomiska livet, att den icke helt kan lösas utan att nämnda samband blivit klarlagt.

På sätt framgår av statsministerns anförande har regeringen uppgjort ett program för en mycket omfattande utredning i detta avseende. Regeringen har därvid utgått ifrån, att, därest en lagstiftning på arbetsfredens område skall mottagas med tillit och förtroende inom de vidsträcktaste kretsar av vårt folk, det är av vikt, att förberedandet och genomförandet sker under medverkan

Ang. lagstiftning till arbetsfredens främjande m. m.

Ang. lagstiftning till arbetsfredens främjande m. m. (Forts.)

av de närmast berörda parterna. Vidare måste, såsom statsministern framhållit, redan planläggningen av åtgärderna framstå såsom fullkomligt opartisk och syftande till en rättvis avvägning mellan olika berättigade intressen.

Mot en förutsättningslös utredning, varigenom möjlighet skulle beredas att överblicka det komplex av olika spörsmål, som statsministern berört i sitt anförande och vilka stå i ett närmare eller mera avlägset sammanhang med varandra, finner utskottet ej anledning att i och för sig göra någon invändning. Utskottet vill emellertid härvid framhålla, att en dylik utredning givetvis bör anordnas på ett sådant sätt, att därvid icke anses, att de särskilda spörsmålen böra var för sig i detalj utredas för att deras inbördes sammanhang klart skall komma till synes, samt att lösningen av särskilda mera trängande spörsmål icke fördröjes.

Flera till arbetsfredsfrågan hörande problem hava, sedan riksdagen förra året hos Kungl. Maj:t anhöll om utredning i ämnet, blivit föremål för behandling, som givit bland annat det resultatet, att i samband med lagstiftning om vissa ekonomiska stridsåtgärder av regeringen för riksdagen framlagts förslag till bestämmelser av betydelse för arbetsfredsfrågan, bland annat om s. k. skyddsarbete, om varseltid vid ingångsättandet av vissa stridsåtgärder ävensom där- om, att i förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare så ock mellan parter i andra ekonomiska förhållanden föreningsrätten å ömse sidor skall lämnas okränk. Det förslag till lagstiftning rörande regler om behörighet för vissa föreningar att vidtaga vissa kollektiva stridsåtgärder, som nu är under riksdagens prövning, äger även betydelse för frågan om arbetsfreden.

Utskottet förväntar emellertid, att jämväl övriga spörsmål rörande arbetsfredens tryggande, vilka utskottet i sitt förra året avgivna, av riksdagen godkända utlåtande nr 51 upptog till behandling, utredas i sådan ordning, att förslag till åtgärder kunna utan tidsutdräkt föreläggas riksdagen.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att riksdagen, i anledning av de förevarande motionerna I: 179, I: 253 och II: 439, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att det pågående utredningsarbetet beträffande arbetsfredsfrågan bedrives i sådan ordning, att förslag angående de spörsmål, om vilkas utredning riksdagen år 1934 gjort framställning, måtte kunna föreläggas riksdagen utan det dröjsmål, som skulle medföras av ett avvaktande av utredningens slutförande i övriga med sistnämnda spörsmål sammanförda frågor.»

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Österström, Bagge, Karl Bodin, Carlström, Holmström* och *Sandström* i Sollefteå, vilka biträtt utskottets hemställan men ansett, att utskottet därför bort anföra följande motivering:

»På sätt framgår av statsministerns anförande till statsrådsprotokollet den 31 december 1934 har regeringen uppgjort ett program för en mycket omfattande utredning, i vilken utredning innefattas jämväl det i förberörda motioner avhandlade spörsmål. Om en lagstiftning på arbetsfredens område skall mottagas med tillit och förtroende inom de vidsträcktaste kretsar av vårt folk, är det otvivelaktigt av vikt att, såsom statsministern också framhållit i det ovan omnämnda anförandet, förberedandet och genomförandet sker under medverkan av de närmast berörda parterna. Vidare måste redan planläggningen av åtgärderna framstå såsom fullkomligt opartisk och syftande till en rättvis avvägning mellan olika berättigade intressen.

Det sålunda igångsatta utredningsarbetet skall enligt statsministerns förklaring emellertid omfatta ett stort antal synnerligen svårlösta och djupt ingripande spörsmål. Redan av denna anledning måste utredningen komma att

Ang. lagstiftning till arbetsfredens främjande m. m. (Forts.)

kräva en avsevärd tid, under vilken de speciella arbetsfredsfrågorna skulle få vänta på sin lösning. Ett sådant dröjsmål är ägnat att ingiva allvarliga bekymmer. Utskottet förväntar därför, att spörsmålen rörande arbetsfredens tryggande, vilka utskottet i sitt förra året avgivna, av riksdagen godkända utlåtande nr 51 upptog till behandling, utredas i sådan ordning, att förslag till åtgärder kunna utan tidsutdräkt föreläggas riksdagen.»

2) av herrar *Sigfrid Hansson, Norman, Forsslund, Magnusson* i Kalmar, *Hage, Olovson* i Västerås och *Pettersson* i Hällbacken, vilka dock ej antytt sin mening.

Herr Westman: Herr talman! Sedan andra lagutskottet behandlade detta ärende, har det kommit i ett annat läge än det som förelåg, när utskottet fattade sitt beslut. Det nya läget är sådant, att det tydligen måste föranleda andra uttalanden från riksdagens kamrar än de som föreslagits av utskottet. I första rummet syftar jag härmed på den förändring i arbetsfredsproblemets omfattning, som blivit en följd av att riksdagen avslagit Kungl. Maj:ts proposition om tredje mans rätt och andra lagutskottets förslag i det ämnet. I Kungl. Maj:ts lagförslag förekommo nämligen viktiga bestämmelser, som tillhörde arbetsfredslagstiftningens område. Så var förhållandet i fråga om de föreslagna stadgandena om skyddsarbete, vilka ju i vissa fall delvis utgjorde lösning av problemet om samhällsfarliga strejker. Till arbetsfredslagstiftningens område höra ju också propositionens förslag, att i förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare så ock mellan parter i andra ekonomiska strider föreningsrätten å ömse sidor skulle lämnas okränkta, jämte den utformning av detta spörsmål, som lämnats uti propositionen. Hit hör också det förslag till regler om behörighet för vissa föreningar att företaga vissa slag av stridsåtgärder, vilka behörighetsregler utskottet hade infört i sitt betänkande. Sedan riksdagen genom sitt beslut i lördags nu har gjort rent bord i fråga om tredje mans rätt, ha dessa lagstiftningsfrågor fallit tillbaka och sjunkit ned i den nothinska utredningens famn, där så många dunkla och omedvetna utredningsfrågor föra en obestämd tillvaro. Var och en, som läser utskottets motivering, kan ju genast se, att så som händelserna utvecklats sig, har nu utskottets motivering blivit föråldrad. Men tilldragelserna i riksdagen förra lördagen äro även ur en vidare synpunkt av betydelse för den, som vill bilda sig en uppfattning om de framtida utsikterna för arbetsfredslagstiftningen. Sedan man nu kan överskåda dessa händelser, är det min plikt som en riksdagens förtroendeman att yttra mig om dem ur synpunkten av deras förenlighet med ett önskvärdt värdigt förhållande mellan regering och riksdag.

Andra lagutskottets utlåtande nr 29, som föredrogs i lördags inför kammaren, utgjorde ett förslag till riksdagens svar på Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ekonomiska stridsåtgärder eller, som man ju populärt säger, med förslag till skydd för tredje man. När Kungl. Maj:t för riksdagen framlägger ett förslag, bör riksdagen kunna lita på att det förslaget är allvarligt menat. Riksdagens utskott ha, såvitt jag vet, hittills undantagslöst utgått ifrån att så är förhållandet. Kungl. Maj:ts propositioner ha av riksdagens utskott underkastats den allvarliga behandling, som anses tillbörlig, när det gäller förslag från rikets regering, och riksdagens utskott ha, som vi veta, på dessa förslag principiellt sett ansett sig böra nedlägga ett mycket noggrant arbete. Enligt alla parlamentariska regler har det statsråd, som genom kontrastsignation åtagit sig ansvaret för de rådslag, som givits Konungen och som innehållas i propositionen, liksom naturligtvis också i viktigare fall hans ämbetsbröder, att inför riksdagen försvara nyttan och gagnet för riket av sitt rådslag och den därpå fotade framställningen. Föredragande

Ang. lagstiftning till arbetsfredens främjande m. m. (Forts.)
 departementschefen eller ministären i dess helhet har att möta striden i riksdagen, och därest riksdagen skulle ändra eller underkänna deras förslag, så ha de, som vi veta, att därutav drag den slutsats, som förhållandena föranleda. Skulle föredragande departementschefen eller ministären i dess helhet vägra att införa riksdagens kamrar påtaga sig ansvaret för sina rådslag, måste detta ju teoretiskt sett anses innebära, att vederbörande antingen icke ha visat erforderligt sakligt eller politiskt omdöme eller också icke ådagalagt den stadga och det allvar i sin ämbetsutövning, som aktningen för riksdagen kräver. Ur riksdagens synpunkt skulle det givetvis vara synnerligen betänkligt, om den praxis skulle bli rotfäst och vanlig, att propositioner förelades riksdagen av en ministär, som sedan propositionerna hade utskottsbehandlats avrådde riksdagen från att godkänna dem och rent av själv röstade för deras avslående. En sådan praxis skulle givetvis, om den finge utbildas, inverka ofördelaktigt på utskottsarbetets grundlighet. Man skulle för övrigt genom en sådan praxis åstadkomma en parlamentarism av en säregen och icke alldeles tilltalande typ.

När jag i lördags yttrade mig i denna kammare under överläggningen om utskottsutlåtandet angående tredje mans rätt, hade händelseförloppet i detta avseende ännu icke utvecklat sig så långt, att man kunde överskåda det i dess helhet. Till beslut hade föredragits utskottets förslag till 1 §, som var lika lydande med 1 § i den kungl. propositionen, varjämte bestämts, att överläggningen finge gälla lagförslaget i dess helhet. Sedan herr Bagge framfört högerens avslagsyrkande, vilket gällde såväl propositionen som utskottets utlåtande, höll föredragande departementschefen, statsrådet Möller, ett anförande, vari han enligt referatet i Social-Demokraten yttrade: »I ett sådant läge anser jag det vara bäst att striden får återföras till sina utgångspunkter, och att vi icke göra de medgivanden vi varit benägna till. Det är bäst att högern får sin vilja fram i dag. Var ansvaret kommer att ligga skall icke bli svårt att utrona. Det är alltså bäst att lagförslaget faller. Det är bättre än att frågan i dag löses enligt utskottets förslag.»

När jag kort därefter fick ordet, tolkade jag detta uttalande så, att det innebar, att regeringen övergivit sin proposition. Statsministern inlade häremot en gensaga. Det visade sig emellertid under den fortsatta överläggningen, att regeringen övergav sin proposition. Intet yrkande framställdes om dess antagande, och i voteringen röstade regeringens ledamöter tillsammans med sina partikamrater för avslag på 1 § och därmed, som talmannen i andra kammaren sade, på lagförslaget i dess helhet. Mer än väl förstår jag de praktiska skäl, som kunde föranleda regeringen att på detta sätt undvika de svårigheter, en minoritetsregering på grund av partipolitiska kastvindar hade råkat ut för. Ett parlamentariskt styrelsesätt kräver emellertid, om det skall bestå och uppbäras av folkets förtroende, att vissa aktningsbjudande regler, skrivna eller oskrivna, iakttagas, även om detta kostar partipolitisk självövernelse. Huruvida ministärens handlingssätt i detta fall överensstämmer med god parlamentarisk regel och teori, det överlämnar jag åt kammarens ledamöter, som nu ha hört mina teoretiska anmärkningar, att själva bedöma. Jag är övertygad om att kammarens ledamöter härvid skola söka att frigöra sig från alla partipolitiska synpunkter och bedöma denna fråga som den bör bedömas, nämligen ur riksdagens och parlamentarismens synpunkt.

När jag nu har framfört denna granskning av innebörden av en nyss timad händelse, har jag härtill, som jag redan förut sagt, även haft en anledning i denna tilldragelses sammanhang med frågan om arbetsfredslagstiftningen. Detta sammanhang är tvåfaldigt. Dels har, som jag redan antytt, härigenom nytt material skjutits över till den utredning, som regeringen beslöt den 31

Ang. lagstiftning till arbetsfredens främjande m. m. (Forts.)

december 1934 och som uppdrogs åt herr Nothin, dels kan ju också efter beslutet i lördags tydligen tvekan uppstå, vilka frågor regeringen i nuvarande läge bör närmast upptaga för att på dem pröva sina krafter. Utan att jag på minsta vis vill träda regeringens konstitutionella rätt att anordna sina utredningar för nära, tillåter jag mig, herr talman, att yrka, att kammaren måtte bifalla utskottets hemställan med utelämnande av dess motivering.

I herr Westmans yttrande instämde herrar *von Heland, Holstenson, Oscar Ericson, Per Gustafsson, Verner Andersson, Anton Pettersson, Johan Johansson, John Gustavson, Sköldén, Löfvander, Ernst Svenson, Tjällgren* och *Per Andersson*.

Hans excellens herr statsministern **Hansson**: Herr talman, mina herrar! Det finns två särskilda tillfällen, då riksdagen diskuterar det allmänna förhållandet mellan regering och riksdag. Det är i första hand remissdebatten, när man börjar samarbetet för en ny riksdag. Det är sedan dechargedebatten, då granskningen av regeringens verksamhet äger rum. Vidare kan det naturligtvis inträffa, att vid behandlingen av särskilda frågor också frågan om hela regeringens ställning kan komma upp. Det förefaller som om vi nu skulle vara på väg till en ny praxis, innebärande att till de olika debatterna under riksdagens lopp kommer en slutdebatt om regeringens ställning till riksdagen. Vi gjorde en liten början i fjol, då det förelåg ett utlåtande, också om arbetsfreden, där den springande punkten var anordnandet av en urtima riksdag. Vi få en fortsättning nu, då den föreliggande frågan har givit anledning till betraktelser över regeringens allmänna ställning till riksdagen. För egen del har jag ingenting att invända mot att man vid olika tillfällen företar granskningar av detta slag, men det är väl riktigt, att när en sådan granskning skall göras, den inte anknyter sig enbart till en viss händelse. För bedömande av regeringens ställning till riksdagen bör det vara av värde att överblicka, hur samarbetet på det hela taget har varit under den gångna riksdagen.

Om jag kastar en blick tillbaka, anser jag mig ha anledning att konstatera, att förhållandet mellan regering och riksdag under detta år har varit det bästa. Den grund, som lades för samarbetet 1933 vid den stora uppgörelsen, har visat sig fortfarande bärig. I de frågor, som då spelade den huvudsakliga rollen, ha även vid denna riksdag samma linjer kunnat fullföljas. Tar jag den ena stora gruppen av frågorna, nämligen de som röra jordbruket, kan jag t. o. m. konstatera, att denna riksdag har medfört en ännu större anslutning kring den politik, som upplinjerades 1933. Man kan, om man vill använda det uttrycket, tala om en nationell samling i denna betydande fråga, en nationell samling, som har kunnat ske i allt väsentligt kring regeringens förslag. Tar jag den andra stora gruppen av frågorna — de som gälla arbetslösheten — kan jag också inregistrera ett resultat, som innebär ett fullföljande av de gamla linjerna. Jag har naturligtvis observerat att oppositionen i fråga om arbetslöshetspolitiken har blivit i någon mån ivrigare, och jag nödgas kanske också konstatera, att vissa av riksdagens ledamöter, som 1933 och 1934 på det hela taget voro ense med oss andra även beträffande omfattningen av åtgärderna mot arbetslösheten, nu ha menat, att man kunde gå till starkare begränsningar än som regeringen har ansett kloka. Detta har emellertid icke betytt, att man inom riksdagen har haft en annan mening än regeringens därom, att vår ekonomiska situation fortfarande är sådan och arbetslösheten så stor, att ett fullföljande av den arbetslöshetspolitik, som denna regering från början har representerat, alltjämt är nödvändig.

Ang. lagstiftning till arbetsfredens främjande m. m. (Forts.)

Under gårdagen fattades ett betydelsefullt beslut i en stor fråga, där i väsentliga punkter det också kunde bli en betydande samling kring förslag, som regeringen hade framlagt. Visserligen rådde delade meningar om viktiga delar av detta förslag, men möjligheterna höllos dock öppna att återkomma till dessa delar och söka fullborda det steg till en större rättvisa, som riksdagen tog i går. Även i andra betydelsefulla frågor har jag den glädjen att konstatera, att regeringen har fått i riksdagen den anslutning till sina förslag, som har möjliggjort en fortsättning av regeringens arbete. Jag har ansett det riktigt att göra dessa konstateranden, innan jag går in på frågan om förhållandet mellan regeringen och riksdagen i den särskilda fråga, som herr Westman nu har berört.

Vad gäller utskottsutlåtandet och det förslag till skrivelse, vari det utmynnar, har jag igen särskild anledning att göra invändningar. Jag fattar denna skrivelse som ett naturligt uttryck för samma önskan, som vid olika tillfällen kommit fram i riksdagen, att man icke skall onödigt fördröja behandlingen av arbetsfredsfrågorna. Den utvidgade utredning, som regeringen i slutet av förra året igångsatte, hade heller icke till syfte att vålla ett sådant fördröjande. Den tog emellertid sikte på nödvändigheten att innan man kunde skrida till lösningar i de särskilda frågorna man borde vinna en bättre översikt över frågornas sammanhang. Jag tillåter mig att erinra därom, att i det anförande till statsrådsprotokollet, som jag hade vid tillsättningen av den nothinska kommittén, påpekade jag, att undersökningen måste bli mycket omfattande, men tillade: »Det är emellertid önskvärt, att den kan genomföras med största möjliga skyndsamhet, vilket icke torde vara möjligt annat än genom en fördelning av arbetsuppgifterna på mindre grupper av sakkunniga, lämpligen sammanhållna genom en gemensam ordförande eller en mindre delegation.» När saken kom upp i årets remissdebatt, hade jag ett yttrande, vari jag ytterligare preciserade, hur regeringen ser på denna utrednings gång. Jag tillåter mig att här upprepa det. Jag yttrade då i första kammaren: »Det har icke varit regeringens avsikt med dess uppläggning av saken att undanskjuta de aktuella frågorna. Vi ha därför gått den vägen, att vi till en början tillsatt en mindre kommitté för att kartlägga området och på kort tid inkomma med principyttrande, varpå man kan basera beslut om fortsatt utredningsarbete. Jag kan därvid mycket väl tänka mig, att vissa utredningsmän ägna speciell uppmärksamhet åt vad vi i allmänhet kalla arbetsfredsfrågorna, att andra utredningsmän behandla kontrollproblem av annan art och att man alltså genom en sådan fördelning av arbetsuppgifterna kan vinna den hastigare takten, samtidigt som man genom en sammanhållande delegation upprätthåller utredningens syfte att lämna möjligheter till opartiskhet vid ingripanden på de områden, där sådana äro befogade.»

Såvitt jag vet, arbetar den nothinska kommittén med all möjlig skyndsamhet, och jag skulle förmoda, att regeringen antingen i slutet av detta år eller i början av nästa år får en förberedande utredning sig förelagd, och sedan på basis av denna ramutredning kan taga ståndpunkt till det fortsatta utredningsarbetets bedrivande. Det faller av sig självt, att man icke får göra en sådan sammankoppling av frågorna, att aktuella och trängande lösningar skulle skjutas undan, därför att man inte är färdig med utredningen av andra spörsmål. Liksom det här finnes ett intresse för att arbetsfredsfrågorna skola i viss mån kunna behandlas mera frigjorda, så måste det ju hos vissa andra finnas ett intresse att inte knyta andra spörsmål på det sättet till arbetsfrågorna att möjligheten att taga upp dem därmed skulle vara stängd, så länge icke arbetsfredsfrågorna ha blivit lösta. Jag har alltså ingen annan uppfattning än utskottet. Jag har den uppfattning, som har angivits vid flera tillfällen,

Ang. lagstiftning till arbetsfredens främjande m. m. (Forts.)

att arbetet skall bedrivas med all möjlig skyndsamhet och att den stora utredningen skall ha till huvudändamål att skapa möjligheter till en större översikt men icke få betyda ett lamläggande av arbetet på sådana områden, där man kan anse en större skyndsamhet motiverad.

Om jag så går över till frågan om tredje mans rätt och vad utgången av den frågans behandling i lördags kan föranleda, måste jag konstatera, att herr Westman i själva sina utgångspunkter icke hade rätt. Det förhåller sig icke och förhöll sig icke på det sättet, att regeringen hade framlagt en proposition utan allvarlig mening. Det förhåller sig heller icke på det sättet, att regeringen vägrade att försvara nyttan och gagnet av sin proposition, och det förhöll sig heller icke på det sättet, att regeringen vägrat att taga ansvaret för de råd, som givits Konungen och som hade givit till resultat framläggandet av denna proposition. Hade situationen i lördags varit den, att den kungl. propositionen hade kunnat vinna bifall, skulle regeringen och hela dess parti utan ringaste tvekan gått in för en positiv lösning. Vi veta alla, vad det var, som skapade en ny situation, och herr Westman erkände ju här, att han mycket väl kunde förstå de praktiska skäl, som hade föranlett ett slutligt övervägande inom regeringspartiet.

Utöver vad som har sagts redan vid behandlingen i lördags, finnes icke mycket att tillägga, men då uppenbarligen denna sak kommer att livligt diskuteras även sedan riksdagen har åtskilts, så ursäktar kanske kammaren, om jag repeterar vissa av de synpunkter, som redan i lördags blevo framförda. Jag tillåter mig då att i första hand erinra om under vilka omständigheter man slutligen kom fram till en regeringsproposition rörande skydd för tredje man.

Jag har vid olika tillfällen här i riksdagen framhållit, att det inom arbetarvärlden råder en stark misstro till opartiskheten i lagstiftningen på detta område. De som hittills ha haft att framlägga förslag eller agitera för förslag på detta område, ha i regel gjort det med en ensidig inställning, som har lett till att man inom arbetarvärlden fått den uppfattningen, att det här icke gällde att opartiskt reglera på ett ömtåligt område utan att utnyttja vissa gruppers maktställning till att binda andra grupper. Det sätt, varpå man agiterat från vissa håll i arbetsfredsfrågorna, har starkt misstron inom arbetarvärlden till opartiskheten i uppsåtet. När regeringen gick till behandlingen av detta problem, hade den två uppgifter. Den ena var att övertyga arbetarvärlden om att även fackföreningsrörelsen, som har vuxit upp till en stor ekonomisk makt inom samhället, måste vara beredd att underkasta sig en samhällelig kontroll. Jag tror jag vågar säga, att det har lyckats oss att övertyga arbetarvärlden om riktigheten i denna synpunkt. Man har från arbetarnas sida varit beredd att underkasta sig den ökade samhällskontroll, som en fortsatt lagstiftning på områden, där arbetarnas organisationer verka, kunde komma att medföra. Den andra uppgift, som regeringen hade att söka lösa, var att övertyga riksdagen om att en lagstiftning på detta område måste få en sådan utformning att därigenom arbetarvärlden från riksdagen själv fick besked om att vad som här åstundades ingenting annat är än en rättvist avvägd reglering och att bakom icke ligga några avsikter att ensidigt binda rörelsefriheten för arbetarnas organisationer.

Det förslag till en lagstiftning om tredje mans skydd, som regeringen framlade, skulle, om det hade antagits, ha blivit ett sådant besked till arbetarvärlden. Regeringen har under hela riksdagen arbetat på genomförandet av detta förslag, regeringspartiets representanter i andra lagutskottet hade fullföljt regeringens intentioner. Det råder intet tvivel därom, att hade man från två av de borgerliga partierna visat samma vilja som arbetarvärlden har visat att

Ang. lagstiftning till arbetsfredens främjande m. m. (Forts.)

här komma till ett samförståndsresultat, så skulle i lördags ett positivt beslut hava fattats. Då inträffar emellertid, att man från samma håll, där man ivrigast har drivit fram denna lagstiftning, ställer sig på en rent negativ ståndpunkt, under förklaring att, eftersom beslutet icke ens enligt utskottets förslag skulle komma att innehålla vissa bestämmelser, man föredrager att fortsätta striden ute bland folket. Den bestämmelse, som man särskilt tog sikte på, var den om skyddet för oorganiserade, skyddet för strejkbrytare, den bestämmelse, om vilken man visste inom de borgerliga partierna, att om en sådan bestämmelse infördes i lagen, skulle man utmana rättskänslan hos hela arbetarklassen. Det skulle inte bli en lag, där arbetarvärlden kände, att nu har riksdagen vid sina regleringar på dessa ömtåliga områden accepterat opartiskhetens viktiga princip, utan det skulle ytterligare ha stärkt den misstro, som fanns inom arbetarvärlden. Trots att man visste detta på den borgerliga sidan, drev man energiskt just på den punkten.

Jag skall inte söka utrona, vilka politiska spekulationer som voro förenade med den taktiken. Så mycket är emellertid säkert, att den borgerliga världen visste, att i samma ögonblick som man forcerade på dessa punkter, förstörde man någonting som var väsentligare än själva lagstiftningen, nämligen känslan av möjlighet att i samförstånd reglera på detta område. Jag har all anledning att vid detta tillfälle göra min honnör för bondeförbundet och för andra lagutskottets ordförande. Det är ingen politisk honnör, det är en honnör för en man, som känner mycket starkt, att om man överhuvud skall kunna uppehålla och utveckla en demokratisk ordning, så måste de olika samhällsgrupperna bemöda sig att förstå varandras synpunkter och ha viljan att gå varandra till mötes. Jag känner mycket väl till, att man även inom bondeförbundets kretsar har varit av den mening, att från deras utgångspunkter kunde en längre gående lagstiftning vara motiverad. Man har emellertid så starkt tagit hänsyn till nödvändigheten att försöka få förståelse mellan de stora folkgrupperna att man har velat förstå de synpunkter, som från arbetarvärlden ha kommit fram. Det är möjligt, att detta har varit lättare, sedan man även inom böndernas led har mött ungefär samma problem som arbetarna länge hava haft att brottas med. Den ståndpunkt, som man utformat i utskottets förslag, var på samma sätt som regeringens förslag ett försök att vinna ett slutligt samförstånd.

Jag har under debatten i lördags förklarat, att det hade varit möjligt för regeringen, om under allmän anslutning en lagstiftning av denna art hade kunnat komma till stånd, expediera riksdagens beslut även med de tillägg, som hade gjorts inom andra lagutskottet. Själva den bärande grunden för detta positiva beslut rycktes emellertid undan i samma ögonblick som man ställde saken så, att arbetarpartiet och bondeförbundet skulle ensamma under trumeld från de andra genomföra denna lagstiftning, och sedan den blivit genomförd, skulle de andra partierna fortsätta sin taktik och sin trafik på samma sätt som förut. Man ville icke ens från dessa partiernas sida göra det offret åt samförståndet, att man inskränkte sig till att deklarerera, att man icke hade kunnat vara till freds med en så begränsad lagstiftning, men att, sedan den hade kommit till stånd, man ville avvakta resultatet av denna lagstiftning. Tvärtom lät man oss veta, att man skulle föra — jag tvekar icke att använda uttrycket — samma hets som tidigare i dessa frågor. Det bör vara begripligt, om i det läget man på arbetarhåll fann, att eftergifterna från arbetarsidan hade förlorat sitt väsentliga värde. Den utsträckta handen hade, som herr Westman själv konstaterade i lördags, avvisats, och den hade avvisats från högerns sida och även från folkpartiets sida på ett ganska bryskt sätt.

Vi hade då att överväga, vad som för framtiden var det riktigaste och det

Ang. lagstiftning till arbetsfredens främjande m. m. (Forts.)

klokaste. Det kom därvid till en synpunkt, som för mig personligen spelade en ganska stor roll. Jag kan icke vara med om en ordning, där vissa partier utan vidare skola lösgöra sig från sitt ansvar. Jag tror icke, att jag har orätt, om jag säger, att när högern bestämde sig för att gå på avslagslinjen, var det i den fasta förvisningen och säkra förhoppningen, att lagen ändå skulle genomföras. Ansvaret skulle tagas av andra. Man skulle ha det lätta spelet att, medan andra gjorde arbetet, själv ha händerna fria, för att, utan hänsyn till hur man såg och tänkte på andra håll, fullfölja sin politik, en politik som endast kan vara ägnad att försvåra möjligheterna till ett ökat samförstånd mellan folkgrupperna.

Jag skall uppriktigt bekänna: jag hade inte någon större lust att låta det spelet drivas utan att de, som drevo det, fingo märka, att det fanns en risk. Det kan nämligen också vara av betydelse för vår framtida parlamentariska utveckling, att oppositionspartierna känna, att man icke kan förfara hur som helst i förhoppning att andra skola bära ansvaret, att oppositionspartierna känna att de även i minoritetsställning ha sitt bestämda ansvar. Det var också ganska intressant att se verkan av den lektion, som gavs särskilt högern i lördags. Under det att man hade börjat med väldiga stridssignaler, slutade man med att förklara, att frågan om skydd för tredje man icke längre har samma aktualitet som tidigare, och att nu skola vi låta tredje man vila i frid en tid framåt. Detta bestyrker bara min första uppfattning, att här trodde man sig kunna driva en taktik i skyddet av det ansvar, som andra skulle taga.

Jag skulle ha varit betydligt nöjdare med denna riksdag än jag är, därest ett positivt beslut hade fattats i lördags. Det är min personliga övertygelse, att det hade varit till gagn för den fortsatta behandlingen av dessa spörsmål och för hela samarbetet, om ett sådant beslut hade kunnat komma till stånd under den lojalitet från alla håll, som man kan ha rätt att fordra under en demokratisk ordning. Den lojaliteten — det fingo vi på förhand reda på — fanns icke, och det ledde till den utgång, som vi alla känna och som jag förmodar att de flesta icke utan ett visst beklagande tänka på.

Herr Westman har nu framställt saken så som om regeringen icke skulle ha menat allvar. Jag hoppas, att herr Westman tror mig på mitt ord, när jag säger, att det var ett mycket djupt allvar bakom regeringens proposition. Den innebar för mig ett medel att föra vidare de goda ansatser till ett allmännare samförstånd, som hava gjorts under de senaste riksdagarna. Jag har också i andra kammaren utvecklat, att detta lagförslag var framlagt i den övertygelsen, att det var behöfligt och nyttigt och att det, om det skulle komma att genomföras, skulle vara effektivt. Regeringen står i dag vid samma mening, som den har haft hela tiden, men jag upprepar också det, att denna regering icke kommer att finna sig i vilket spel som helst från oppositionens sida.

Herr Westman beklagade, om vad som hänt skulle bliva praxis. Jag instämmer fullt och helt med honom i denna punkt, och hoppas, att det skedda skall bli, icke bara en ganska enastående utan också en ensamstående händelse. Jag vågar hoppas detta icke minst därför, att lektionen i lördags säkerligen har gjort gott på många håll.

Herr **Hamrin**: Herr talman! Då jag hyser samma uppfattning rörande det föreliggande ämnet så väl som beträffande vad som timade i lördags, som kom till uttryck i herr Westmans anförande, kan jag icke annat än instämma i de allvarliga anmärkningar, som han tillät sig rikta emot regeringen.

Den fråga, som vi behandlade förra lördagen, sammanhängde ju intimt med den, som vi i dag behandla, och det har också framgått av herr Westmans an-

Ang. lagstiftning till arbetsfredens främjande m. m. (Forts.)
förande, att man på det hållet måste ändra ståndpunkt med avseende på det nu föreliggande utskottsutlåtandet.

Jag hade förra lördagen icke någon anledning att uppträda i den debatten, då jag tog för givet, att den ståndpunkt, som hade hävdats i propositionen och sedan i andra lagutskottet, vidhölls även under kammarens behandling av frågan, men jag, såväl som de flesta, förmodar jag, ledamöter i kammaren, svävade i okunnighet om vilken ställning som regeringen till slut måste komma att intaga.

Det är alldeles riktigt vad hans excellens herr statsministern här har anfört, att vi här befinna oss på ett mycket ömtåligt område, där man framför allt har anledning att undersöka, huruvida icke en bred och vid bas kan uppnås för fattandet av beslut. Jag är övertygad om att denna regering ingalunda är ensam om att söka finna anhängare och samförstånd jämväl inom andra partier. Jag tillägger att varje regering, även en sådan som med rätt kan betecknas såsom en majoritetsregering, har det sunda omdömet, att den söker vinna samförstånd och anhängare så långt detta är möjligt. Men när hans excellens herr statsministern sedan talar om att man måste ta hänsyn jämväl till den parten, som särskilt berörs av frågor av den beskaffenhet, som vi i dag diskutera, och likaså av frågor av så ömtålig beskaffenhet som förra lördagens, så att man inte uppväcker alltför stark misstro från arbetarpartens sida, skulle jag blott vilja göra den reflexionen, att det måste väl vara lika angeläget att man handlar så i regeringsställning, att man inte hos de andra grupperna ökar misstron mot regeringens opartiskhet och objektivitet. Och det kan inte fördömas, att misstron härvidlag har spritts inom vida grupper av vårt lands befolkning. I valet mellan att söka samförstånd med å ena sidan riksdagen och dess olika grupper och å andra sidan med den ena parten föreställer jag mig att det är säkrare, lugnare och tryggare för en regering att söka samförstånd med riksdagen.

Nu har hans excellens herr statsministern här anfört samma skäl och givit uttryck åt samma uppfattning som förra lördagen till försvar för regeringens och regeringspartiets ändrade ståndpunkt. Men, herr talman, jag kan inte underlåta att påpeka, hur orimligt i själva verket ett sådant försvar är, då veterligen regeringen aldrig på detta område sökt samförstånd utöver i stort sett den krets, med vilken sådant har funnits. Vi ha från vår sida uppriktigt och ärligt velat främja en arbetsfredslagstiftning både i det ena och andra hänseendet, vi ha givit motiv för denna vår uppfattning, och vi ha givit bevis gång på gång för vårt intresse för denna sak. Men vi tillåta inte att vår vilja fullkomligt negligeras och att vår uppfattning inte respekteras såsom ärlig och lojal, även om den strider mot den uppfattning som kommit till uttryck från regeringens sida.

Jag skall beträffande det nu föreliggande ärendet blott i korthet erinra därom, att vi förra året gävo uttryck åt samma uppfattning, som nu kommer till synes i motionen och i reservationen. Vi påpekade detta i remissdebatten i år, och vi ha vid varje tillfälle, då det varit oss möjligt, påtalat regeringens sätt att effektuera riksdagens skrivelse av föregående år. Om nu detta kan betraktas såsom någon illojalitet, därom skall jag inte yttra mig. Men det är vår uppriktiga mening, och det ligger allvar bakom de orden, när vi klandra regeringen för dess sätt att handlägga denna fråga.

Herr statsministern talade i dag så väl som vid andra tillfällen dels om samförstånd, och dels, för att använda hans eget uttryck, om den »hets», som bedrives emot regeringen. Men, herr talman, är det någon som kan bestrida det omdömet, att det väl näppeligen under de sista decennierna funnits en regering som blivit så moderat, hänsynsfullt och lojalt behandlad av en opposition

Ang. lagstiftning till arbetsfredens främjande m. m. (Forts.)

som den nuvarande? Jag skulle vilja göra gällande att det få vi söka efter, framför allt när det har setat borgerliga regeringar med den nuvarande regeringschefen som oppositionens ledare. Det är inte svårt att ta fram protokollen! Även när det gällt frågor, där den sittande regeringen deklarerat sin ståndpunkt precis på samma sätt som statsministern gjort i dag till den föreliggande frågan, har oppositionens ledare, den nuvarande regeringschefen, ibland tillsammans med det parti jag tillhör, i alla fall krävt att åtgärder vidtagas i sådant syfte som oppositionen givit uttryck åt. Jag vill göra gällande att vi ha en rad av sådana parallellfall från gången tid, då just den nuvarande regeringschefen lett oppositionen, och det har sannerligen inte varit med några silkesvantar pådragna.

Herr talman! Jag skall inte närmare ge mig in på den fråga, som här föreligger, och än mindre draga över debatten till vad som hände förra lördagen. Jag vill blott till slut ge uttryck för den allvarliga mening, som vi lägga i det yrkande, kring vilket majoritet vunnits i andra lagutskottet, genom att yrka bifall till reservationen, alltså utskottets kläm med den motivering, som av reservanterna blivit anförd.

Herr **Bagge**: Herr talman! Jag skall för min del inte nu återupptaga debatten om lagen om tredje man; det är ju något som inte alls hör till ämnet för dagen. Hans excellens statsministern gjorde många häftiga och oöverlagda uttalanden, särskilt i fråga om den hållning, som vi intagit inom vårt parti i denna sak. Jag tror att han vid litet lugnare övervägande skall finna, att han gått till mycket betänkliga överdrifter i de beskyllningar, som han riktat gent emot oss. Jag får ju också säga att det förefaller en smula egendomligt att kräva så långt gående »samförstånd», att vi till och med skulle släppa vad vi anse vara rätt och riktigt. Detta är särskilt egendomligt, skulle jag vilja tillägga, när man från hans excellens statsministerns och regeringens sida aldrig sökt något som helst samförstånd med vårt parti, säkerligen icke i denna fråga och sannerligen icke heller i några andra.

Vad nu beträffar det spörsmål, som här föreligger, uttalade vi redan under remissdebatten från vårt håll vår uppfattning rörande det sätt, på vilket regeringen handlagt riksdagens skrivelse angående utredningen i arbetsfredsfrågorna. Vi ha också motionerat i detta avseende vid årets riksdag, och det är med anledning av bl. a. denna motion, som andra lagutskottet framlagt sitt här förevarande förslag.

Jag vill å vårt partis vägnar uttala vårt ogillande av att regeringen icke blott i det längsta undvikit att upptaga arbetsfredsproblemen, utan även, när detta äntligen skett, gjort sin ståndpunkt beroende av en rad omfattande frågor, som väsentligen falla utanför arbetsfredsproblemet och varigenom detta skjutits undan. Nu få vi veta, att först i början av nästa år kan regeringen taga ståndpunkt till hur arbetet överhuvud taget skall läggas i dessa ting. Riktlinjerna för det igångsatta kommittéarbetet stå icke i någon som helst rimlig överensstämmelse med vad riksdagen verkligen begärt.

Då vi äro av den åsikten, att regeringen icke bort på detta sätt åstadkomma ett betänkligt uppskov med utredningen av dessa viktiga frågor, ber jag, herr talman, att få förena mig i det yrkande som herr Hamrin framställde, nämligen om bifall till utskottets hemställan i fråga om klämman och till reservationen i fråga om motiveringen.

Herr **Akerberg**: Herr talman! När jag begärde ordet fick jag en erinran om att den diskussion, som här tagits upp rörande regeringens ställning till riksdagen, inte hör samman med den fråga vi nu behandla. Jag förstår detta

Ang. lagstiftning till arbetsfredens främjande m. m. (Forts.)

med hänsyn till de parlamentariska regler, som i allmänhet ha tillämpats inom vår riksdag. Men å andra sidan kan man väl påstå, att den svenska riksdagen alltför sällan för på tal frågorna om sina egna arbetsformer, framför allt om förhållandet mellan regering och riksdag. Det är ytterst sällan, som vi trampa utanför den vanliga dagordningen. Med hänsyn till detta hemställer jag, huruvida icke herr talmannen för denna enda gångs skull ville se genom fingrarna när detta dock så betydelsefulla ämne föres på tal, kring vilket vi i allmänhet gå som katten kring het gröt.

Herr Hamrin förklarade, att regeringen bör söka samförstånd med riksdagen. Det är alldeles riktigt. Regeringen bör inte bara under sin livstid söka samförstånd med riksdagen, den bör redan innan den kommer till stånd se till, att den har kontakt med en majoritet inom riksdagen — helst givetvis med hela riksdagen, om en sådan utopi skulle vara möjlig att förverkliga. Men detta kan inte innebära, att regeringen skall suddas ut sina ståndpunkter för att bli alla möjliga riktningar inom riksdagen till lags, eller att den skall lägga sina förslag så att de kunna accepteras av herr Hagberg i Luleå och herr Bagge på Stockholmsbanken. En parlamentarisk regel, som jag för min del inte kan komma ifrån, innebär att det är regeringen, som skall leda arbetet, och riksdagen, som skall låta sig ledas. Om riksdagen inte vill låta sig ledas av en viss regering, skall riksdagen inte tillåta denna regering att sitta kvar. Regeringen skall inte vara en exekutor av något obestämt och suddigt, som heter den allmänna samlingen i riksdagen. Den skall ha sin egen politik. Om denna inte är riksdagen till lags, då får regeringen packa in.

Herr Westman har fört på tal ett mycket betydelsefullt ämne i dag, som rör just det parlamentariska samlivet. Det gäller alltså inte de direkta räkne-mässiga förutsättningarna för en regerings vara eller icke vara, utan han har fört på tal vissa andra faktorer, man skulle nästan kunna säga ovägbara faktorer: frågan om gentlemannamässigheten vid förhandlingsbordet, i det som vi kalla korridorpolitiken.

Jag fruktar i alla fall att det inte finns någon möjlighet att i fråga om detta komma fram till några bestämda regler. Man kan ju mycket väl erkänna, att behandlingen av tredjemanslagen fick ett egendomligt förlopp; det har ju statsministern också i sitt långa och klargörande anförande här medgivit. Men man får väl också säga, att frågans behandling ifrån det andra hållet har varit ganska exceptionell. Jag vill erinra om att vid slutet av fjolårets riksdag beslöt en majoritet i riksdagen att uttala sig för att det skulle utlysas en urtima riksdag för behandling av denna fråga, så viktigt ansågs det vara att den bragtes till en lösning redan under loppet av det föregående året. När detta inte blev fallet utan frågan sköts över till detta års riksdag, bevittnar man det egendomliga skådespelet att samma riktningar och samma partier, som voro så heta på gröten i fjol, ha dröjt ända till slutet av denna riksdag innan de ansett att frågan borde föras fram på kamrarnas bord. Och ett av de partier, som visserligen under gnissel från några håll i alla fall var med och enhälligt voterade till förmån för inkallande av en urtima riksdag, har i år tagit initiativet till att stjälpas hela frågan.

Ingen kan mera kraftigt än jag yrka på ordhållighet i politiken, framför allt här i riksdagen. Men det bör ju inte tolkas på det sättet, att ett parti eller en regering skulle frånsäga sig varje möjlighet att anpassa sin taktik efter andra partiers uppträdande och att med samma mynt betala en rent politisk manöver, som givetvis högerns uppträdande i fråga om tredjemanslagen var.

Herr Westman säger, att det bör finnas vissa akttningsregler i förhållandet mellan regering och riksdag. Jag kan inte tolka detta uttalande på annat sätt

Ang. lagstiftning till arbetsfredens främjande m. m. (Forts.)

än att han menar, att regeringen brustit i sin aktning för riksdagen genom det sätt, på vilket den uppträdde i frågan om tredje man. Jag har svårt att förstå grunden för denna antydning eller detta påstående. Själva förutsättningen för detta, om det vore riktigt, skulle väl vara att regeringen med det parti, herr Westman företräder, träffat något avtal, som den sedan inte hållit. Men i den debatt, som fördes här i lördags angående tredje mans rätt, förekom icke något sådant påstående vare sig från herr Westmans eller någon annan talarers sida. Herr Westman förklarade, att regeringen sprungit ifrån sin egen proposition, men något avtal rörande denna proposition har ju veterligen inte träffats mellan regeringen och något annat parti.

Att en regering lämnar sin proposition i sticket kan ju vara ganska anmärkningsvärt, men det är dock ingenting exceptionellt. Det förekommer i alla parlament och det har förekommit förut mer än en gång även i den svenska riksdagen. Det har också försäkrats inom det parti jag tillhör, att något som helst avtal icke träffats i den här berörda frågan, som kan tas till intäkt för att vindicera fram något frångående av naturliga aktningsregler.

Det som är avgörande för en regerings existens är givetvis dess förhållande till majoriteten inom riksdagen. Det är ju allmänt känt, att regeringens eget parti inte har majoritet i någondera kammaren. Det är också känt att det parti herr Westman tillhör genom att geva regeringen sitt stöd i vissa avgörande frågor har bidragit till att skänka den en majoritet i riksdagens kamrar. Om herr Westmans uttalande här i dag skulle betyda, att grunden för denna majoritet nu vacklar, så vore detta givetvis en mycket allvarlig sak. Men om detta vore meningen, tycker jag att det skulle ha sagts ut i klarare ordalag än som skedde. Det finns ju ingen anledning för en regering att sticka huvudet i busken och låtsas som om ingenting hade hänt, därest anledning till tvivel kan finnas om att den alltjämt åtnjuter riksdagsmajoritetens förtroende. Men i så fall borde riksdagen ha möjlighet att uttrycka sitt misshag på ett klarare sätt än som skedde i de sibyllinska ordalag, som vi hörde i det första anförandet i denna debatt.

Herr Westman: Herr talman! Hans excellens herr statsministern och herr Åkerberg ha använt den gamla välkända tekniska metoden — jag kanske bör tillägga den i många fall psykologiskt förklarliga metoden — när man plötsligt skall svara på vad en motståndare sagt, att utgå ifrån att denne sagt något annat, och vanligen då något obehagligare och mindre tilltalande, än vad han verkligen sagt.

Som kammarens ärade ledamöter hörde tog jag i mitt anförande inte upp frågan om riksdagens och regeringens ställning till varandra i hela dess vidd. Det var hans excellens herr statsministern, som tog upp den frågan. Vad jag tog upp var en fråga, som måste ligga mig nära om hjärtat i min egenskap av ordförande i ett av riksdagens utskott, nämligen frågan huruvida den tilldragelse, som utspelades här i lördags, och regeringens uppträdande vid detta tillfälle, kunde anses överensstämma med god parlamentarisk praxis. Vi behöva kanske inte vidare diskutera denna fråga, då hans excellens här förklarat, att han är ense med mig därom, att vad som hände i lördags, när regeringen övergav sin utskottsbehandlade proposition, icke får betraktas som något prejudikat.

Emellertid skulle jag vilja något närmare precisera min invändning mot regeringens handlingssätt ur den parlamentariska teknikens synpunkt med anledning av vad som förekommit i denna debatt. Jag skall då utgå från ett yttrande, som hans excellens herr statsministern hade vid överläggningen i lördags. Hans excellens yttrade, sedan herr Bagge framställt sitt avslags-

Ang. lagstiftning till arbetsfredens främjande m. m. (Forts.)

yrkande, att regeringen och dess parti dragit den slutsatsen, att »det saknas majoritet såväl för regeringens proposition som också för utskottsförslaget, och i det läget blir den naturliga lösningen rent bord».

Jag opponerar mig emot att man går en sådan genväg. Huruvida det föreligger majoritet eller icke för en regeringsproposition eller ett utskottsförslag, det bör fastslås i de former, som grundlagen anvisat. Sedan föredragningsordningen blivit bestämd, bör man följa denna föredragningsordning och låta riksdagens mening komma till uttryck i den slutliga voteringen. Men man bör icke, för att undvika denna votering, på förhand återtaga sin förut angivna ståndpunkt.

Jag tror att det är av stor vikt att de regler, som äro skapade för oss här i riksdagen när det gäller att tillkännagiva vår mening, bli iakttagna. Det är mest överensstämmande med riksdagens värdighet att så sker. Denna synpunkt har för mig haft den stora betydelse, att jag velat föra den på tal, och jag har ansett att det funnits skäl att göra det i detta sammanhang. Vi diskutera ju nu en fråga, arbetsfredsfrågan, som när den en gång kommer till riksdagen kan ge anledning till minst lika svåra meningsmotsättningar som de, vilka trätt i dagen vid behandlingen av lagstiftningsärendet rörande tredje mans rätt.

Herr Forslund: Herr talman! Efter den rätt märkvärdiga diskussion, som här förts i en och en halv timme, vill jag endast ge uttryck för den meningen, att det ärende som här behandlas icke är av sådant slag, att man har anledning att ånyo fatta ett riksdagsbeslut om skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om särskilda åtgöranden, när riksdagen redan tidigare skrivit i frågan. Jag anser detta så mycket mer opåkallat som man bakom all denna diskussion kan spåra ett starkt intresse för sådant, som jag inte alls kan ge min anslutning till. Dessutom har jag fullt förtroende för regeringen även när det gäller handläggandet av detta mycket viktiga ärende.

Då jag tillhör dem, som vid detta utlåtande tecknat en blank reservation, vill jag i all korthet yrka avslag på utskottets hemställan.

Häri instämde herr *Lindley* och herr *Carlsson, Olof*.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder förekommit följande yrkanden: 1:o) att vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt skulle bifallas med utelämnande av motiveringen; 2:o) att utskottets hemställan skulle bifallas med godkännande av den motivering, som förordats i den av herr Österström m. fl. vid utlåtandet angivna reservationen; samt 3:o) att utskottets hemställan skulle avslås.

Herr talmannen anförde vidare, att med anledning av vad sålunda yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående utskottets hemställan och särskilt beträffande motiveringen.

Därefter gjorde herr talmannen till en början enligt de i fråga om utskottets hemställan förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till berörda hemställan samt vidare på avslag därå; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herrar *Forslund* och *Lindley* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Ang. lagstiftning till arbetsfredens främjande m. m. (Forts.)

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 36, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Sedermera gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som förekommit beträffande utskottets motivering, propositioner, först därpå att motiveringen skulle utelämnas samt vidare på godkännande av den motivering, som förordats i den av herr Österström m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på motiveringens utelämnande, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bagge* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att motiveringen i andra lagutskottets utlåtande nr 36 skall utelämnas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den motivering, som förordats i den av herr Österström m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 66;

Nej — 59.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 37, i anledning av väckta motioner angående lagstiftning om yrkesföreningar.

Andra lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen motionen i första kammaren nr 254 av herr *Nylander* m. fl. samt motionen i andra kammaren nr 438 av herr *Sandström* i Sollefteå m. fl.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade föreslagits, att riksdagen i huvudsaklig överensstämmelse med av motionärerna utvecklade synpunkter måtte hos

Första kammarens protokoll 1935. Nr 40.

Ang. lagstiftning om yrkesföreningar.

Ang. lagstiftning om yrkesföreningar. (Forts.)
Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam utredning och framläggande av förslag angående lagstiftning om yrkesföreningar.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen, i anledning av förevarande motioner, I: 254 och II: 438, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville verkställa utredning och för riksdagen framlägga förslag angående lagstiftning om ideella föreningar, vid vilken utredning borde beaktas frågan, huruvida särskilda regler i vissa avseenden borde meddelas för några slag av dylika föreningar, sådana som yrkesföreningar och andra föreningar med särskilda syften.

Reservation hade anmälts av herrar *Sigfrid Hansson, Norman, Forslund, Magnusson* i Kalmar, *Hage, Olovson* i Västerås och *Pettersson* i Hällbacken, vilka yrkat avslag å de föreliggande motionerna.

Herr Hansson, Sigfrid: Herr talman! Till detta utlåtande ha jag och mina partivänner i andra lagutskottet fogat en reservation, som jag ber att med några ord få motivera.

I de motioner, som givit anledning till det föreliggande utskottsutlåtandet, har hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam utredning och framläggande av förslag angående lagstiftning om yrkesföreningar. Över motionerna ha inhämtats yttranden från olika håll, och jag skall tillåta mig att åberopa ett par av dem, särskilt svenska arbetsgivareföreningens, som jag förmodar betraktas såsom auktoritativ på det håll, där man väckt motionerna.

I arbetsgivareföreningens yttrande påpekas först och främst, att man vid granskning av motionerna haft svårt att bilda sig en klar uppfattning om vad motionärerna i sak åsyfta med sitt utredningsförslag. I detta uttalande måste jag till fullo instämma. Det tycks vara så, att man å ena sidan önskar en lagstiftning, som i viss mån kan vara ägnad att begränsa redan befintliga yrkesorganisationers inflytande — framför allt arbetarorganisationernas — och å andra sidan eftersträvar att genom en del åtgärder, som äro ganska oklart framställda, hjälpa fram en organisationsrörelse på områden, där en sådan inte finnes. Arbetsgivareföreningen har framhållit, att en lagstiftning av det slag, som här kräves, inte är behöfelig. Arbetsgivareföreningen säger sålunda: »Att tillgripa lagstiftning även för att reglera dessa sammanslutningars inre förhållanden» — alltså närmast fackföreningarnas och arbetsgivareföreningarnas — »är ingalunda på samma sätt motiverat utan kan tvärtom skapa ett obehörigt tvång på den fria utvecklingen.» Det heter vidare: »Detsamma är förhållandet med försöket att på konstlad väg driva fram sammanslutningar inom områden, där fria och naturliga krafter intet åstadkommit. Det är svenska arbetsgivareföreningens åsikt, att även på dessa avsnitt av det ekonomiska livet friheten är den bästa fostraren och att statliga ingripanden icke böra vidtagas utan tvingande skäl. För arbetsmarknadens förhållanden är det bestämt lyckligare, om parterna, alltefter organisationernas naturliga utveckling, få lära sig umgås med varandra på egna, fria förutsättningar, än om de skola tvingas samman under former, som icke äro deras.»

Detta uttalande torde äga intresse även med tanke på den debatt, som nyss förekom angående åtgärder till arbetsfredens bevarande.

Även kommerskollegium har ansett det vara onödigt med en särskild framställning till regeringen i detta avseende. Kollegiet hänvisar till 1931 års kommitté för utredning angående privatanställda, vilken har fått i uppdrag att sysselsätta sig med dessa spörsmål. De anställdas centralorganisation —

Ang. lagstiftning om yrkesföreningar. (Forts.)

Daco — har ävenledes hänvisat till denna utredningskommitté och anser sig icke kunna tillstyrka motionärernas yrkande.

Socialstyrelsen har ställt sig skeptisk men har betonat önskvärheten av att få till stånd en lagstiftning angående *ideella föreningar i allmänhet*, och det är på detta uttalande andra lagutskottet har byggt sitt utlåtande.

Som herrarna torde ha observerat, innebär nämligen andra lagutskottets utlåtande icke ett bifall till motionerna, utan utskottet hemställer i anledning av motionerna, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående lagstiftning om ideella föreningar i allmänhet, varvid skulle ägnas särskild uppmärksamhet åt de yrkesföreningar, varom här är fråga. Jag ber då att få påpeka att från de ideella föreningarna i allmänhet — jag tänker på nykterhetsföreningar, idrottsföreningar, missionssällskap och sådana — har icke, såvitt jag vet, uttalats någon önskan om en lagstiftning i syfte att reglera deras verksamhet. Det är klart, att det kan anföras skäl, som tala för en sådan lagstiftning, men jag skulle tro, att det bland dessa föreningar komme att väcka förvåning, ja, kanske bekymmer, om statsmakterna plötsligt började syssla med lagstiftning rörande deras verksamhet.

Jag skall, herr talman, inte ge mig närmare in på detta ämne. Jag tillåter mig endast att yrka avslag på det föreliggande utskottsutlåtandet och de motioner, som givit anledning till detsamma.

Herr Westman: Herr talman! Som den föregående ärade talaren mycket riktigt påpekade har utskottet icke tillstyrkt de föreliggande motionerna, utan utskottet har — jag erkänner, att det ligger till på det sättet — gått utöver motionernas ram och med användande av den initiativrätt, som, låt vara att den är begränsad, tillkommer ett lagutskott, föreslagit en utredning med vidare syftning, nämligen rörande en lagstiftning för ideella föreningar överhuvud taget.

Det är en gammal lagstiftningsfråga, som på det viset får en stöt framåt av utskottet. Behovet av en lagstiftning rörande ideella föreningar och stiftelser är sedan länge erkänt. Man behöver endast läsa vad socialstyrelsen har sagt därom för att se, hur trängande detta behov är. Socialstyrelsen påpekar ju, att det icke finns några rättsliga regler, som bestämma, hur man skall förfara i det fallet, att en förenings ledning icke i vanlig ordning erhåller förnyat mandat men, i stället för att ställa sina platser till förfogande, skaffar sig ett slags förnyat mandat genom anordnande av en i stadgarna ej förutsedd allmän omröstning bland medlemmarna. Man kan också tänka sig sådana fall, då genom en överrumpling föreningens tillgångar tagas om hand av en minoritet, som ämnar göra ett illojalt bruk av dem. Det kan även inträffa, att en förening råkar i upplösningstillstånd. Vem skall då likvidera föreningen? Vad finns det för garanti, att i ett sådant fall icke föreningens tillgångar förskingras av egennyttiga personer?

En reglering av dessa förhållanden och många andra är ett behov, som styrkts av det levande livet, och det är med hänsyn till sådana företeelser, som utskottet har ansett, att det vore i synnerligen hög grad önskvärt, att man nu toge upp problemet om lagstiftning för ideella föreningar överhuvud taget. Det må vara sant, att en hel del av de ideella föreningar, som nu finnas, särskilt de stora, betydelsefulla och livskraftiga föreningarna, skaffat sig sådana stadgar och bestå av medlemmar med så god föreningsanda, att några missbruk där icke förekomma, men det är icke för dem man i detta fall vill lagstifta, utan det är för de tvivelaktigare fallen.

Härtill kommer också en annan synpunkt, nämligen den, att till de ide-

Ang. lagstiftning om yrkesföreningar. (Forts.)

ella föreningarna hör en mycket skiftande samling av organisationer, som avse att tillgodose olika ändamål. Det kan mycket väl tänkas, att det är lämpligt, att lagstiftaren hjälper dessa olika organisationer att utbilda en form, som är anpassad för vars och ens särskilda syfte. Vi ha ju redan gjort en första ansats till en differentiering i lagstiftningen på associationernas område. Vi ha en lagstiftning för aktiebolag och en annan för ekonomiska föreningar av olika slag med begränsad eller utan personlig ansvarighet o. s. v. Nu är det fråga om, att man skulle undersöka, huruvida det inte vore skäl att differentiera fram särskilda former även för vissa slag av ideella föreningar, som ha alldeles speciella syften.

De båda synpunkter, som utskottet anlagt, äro alltså, dels att man skall införa rättslig säkerhet för att en förenings angelägenheter skötas på ett tillbörligt sätt och att dess tillgångar icke förskingras, och dels att man bör, därest det visar sig behöfligt, utbilda differentierade former, som kunna vara till gagn för olika slag av ideella föreningar.

Detta är de skäl, som föranlett utskottet att för riksdagen framlägga det förslag, som nu föreligger till kammarens prövning, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Bagge: När de av motionärerna, som deltagit i behandlingen i utskottet, ha kunnat vara med på utskottsförslaget, beror det därpå, att man inom utskottet liksom i socialstyrelsens utlåtande har påpekat, att en lagstiftning rörande yrkesföreningar lämpligen bör företagas mot bakgrunden av en lagstiftning för ideella föreningar i allmänhet. Det förefaller, som om en sådan uppfattning vore berättigad, och vi ha därför, som sagt, kunnat gå med på saken, i synnerhet som utskottet i sin motivering säger, att en lagstiftning om yrkesföreningar lämpligen bör ingå som ett led i en allmän lagstiftning om ideella föreningar. Utskottet menar, att vid denna utredning bör upptagas till prövning, »huruvida speciella regler i vissa avseenden kunna visa sig vara erforderliga för vissa ideella föreningar med särskilda syften, t. ex. yrkesföreningar».

På det sättet ha vi nu lyckats få fram en fråga, som enligt vår mening är av den allra största betydelse, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 38, i anledning av väckta motioner angående obligatorisk pensionering av äldre anställda inom näringslivet, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Lagförslag om virkesmätning. Föredrogs ånyo sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtande nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om virkesmätning, dels ock i ämnet väckta motioner.

Lagförslag om virkesmätning. (Forts.)

Genom en den 8 mars 1935 dagtecknad proposition, nr 140, vilken hänvisats till andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om virkesmätning.

Med anledning av sagda proposition hade inom riksdagen väckts följande motioner, som jämväl hänvisats till andra lagutskottet, nämligen inom första kammaren nr 317 av herr *Frändén* m. fl. och nr 323 av herr *Johan Larsson* samt inom andra kammaren nr 562 av herr *Åqvist* och herr *Nilsson* i Karlstad, nr 563 av herr *Näslund* m. fl., nr 564 av herrar *Andersson* i Rasjön och *Hilding*, nr 575 av herr *Danielsson* och nr 576 av herr *Nordström*.

I motionerna I:317 av herr *Frändén* m. fl. och II:563 av herr *Näslund* m. fl., vilka motioner voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen ville med avslag å propositionen besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om framläggande till 1936 års riksdag av nytt förslag till lag om virkesmätning i huvudsaklig överensstämmelse med vissa i motionerna angivna riktlinjer.

Enligt överenskommelse mellan andra lagutskottet och jordbruksutskottet hade omförmälda proposition och motioner hänskjutits till behandling i sammansatt andra lag- och jordbruksutskott, vilket utskott i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt,

A) att riksdagen, med förklarande, att förevarande proposition ej kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga under punkten infört förslag till lag om virkesmätning;

B) att de i anledning av förevarande proposition väckta motionerna, i den mån de ej kunde anses besvarade genom utskottets hemställan under A), icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrar *von Stockenström*, *Frändén*, *Sandström* i Sollefteå, *Gabrielsson*, *Gustafson* i Kasenberg och *Persson* i Grytterud, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort föreslå,

A) att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 140;

B) att riksdagen med bifall till motionerna I:317 och II:563 måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om framläggande till nästa års riksdag av förslag till lag om virkesmätningens föreningar i huvudsaklig överensstämmelse med vad utskottet förut i utlåtandet anfört; och

C) att motionerna I:323, II:562, II:564, II:575 och II:576 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Herr Gabrielsson: Herr talman! Jag skall inte ingå på någon längre motivering av min ståndpunkt, utan jag ber att få hänvisa till den reservation, som fogats till utlåtandet av herr von Stockenström m. fl.

I denna reservation ha vi gjort gällande, att den föreslagna lagstiftningen dels inte kan anses vara absolut nödvändig och dels skulle komma att fördyra inmätningen vid skogsförsäljningar genom det s. k. virkesmätningens monopol med vidlyftiga anordningar som skulle upprättas. Jag hänvisar till reservationen på sidan 49, där reservanterna framhålla: »att en lagstiftning med så omständliga, statliga bestämmelser av tvingande natur angående inmätning av köpvirke, som innefattas i den av Kungl. Maj:t nu föreslagna lagen om virkesmätning, säkerligen skulle vara ägnad att fördyra inmätningen och såmedelst verka minskande på skogsägarnas behållning av skogsförsäljningarna».

Lagförslag om virkesmätning. (Forts.)

Vi ha menat, att man skulle bibehålla på frivillighetens väg bildade tumningsföreningar med medbestämmanderätt även för skogssäljarna, och att denna anordning skulle ställa sig betydligt billigare. Vi ha ansett, att den här föreslagna lagstiftningen skulle i så avsevärd grad öka skogssäljarnas omkostnader, att lagstiftningen egentligen snarare vore till skada än till gagn. Vi ha därför i vår reservation hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förnyad utredning i frågan att framläggas till nästa års riksdag.

Med dessa få ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Tjällgren**: Herr talman! Jag hade knappast trott, att det skulle bli någon vidare debatt i denna fråga, men eftersom här framställts ett yrkande om bifall till reservationen, anser jag mig böra yttra några ord.

Jag vill först erinra om att — såsom också framgår av utskottets utlåtande — frågan om en lagstiftning på förevarande område framkom redan år 1925. Mer än tio år ha alltså gått, sedan lagen först blev påtänkt. Det är därför enligt min mening inte en dag för tidigt, om en lagstiftning nu kommer till stånd på detta område, utan snarare tvärtom, men man får kanske trösta sig med att det är bättre sent än aldrig.

Om jag alltså anser mig kunna uttala min tillfredsställelse över att Kungl. Maj:t nu har framlagt det föreliggande lagförslaget, tror jag också, att jag utan överdrift kan påstå, att denna min uppfattning delas av många tusenden mindre skogsägare i detta land. Jag kan ju säga, att förhållandet mellan å ena sidan virkesmättningsföreningarna eller tumningsföreningarna, som de kallas, och å andra sidan virkesförsäljarna nog icke är det allra bästa. Det erkänna också reservanterna i sitt yttrande på sid. 49 i utlåtandet, vilket nyss åberopades av den föregående ärade talaren. Det heter nämligen där: »Obestridligt torde vara, att ett rätt allmänt missnöje bland de enskilda skogsägarna i vissa skogsområden i vårt land, där hittills tumningsföreningar handhaft inmätningen av s. k. köpvirke, är rådande» o. s. v. Detta uttalande tycker jag snarast talar för att en lagstiftning *bör* komma till stånd.

Jag skall naturligtvis nu inte i detalj ingå på lagförslaget, men jag anser mig i alla fall böra omnämna vissa punkter i detsamma. Innan jag gör det, vill jag emellertid, herr talman, deklarerera, att jag inte vill uttala mig så skarpt mot de nuvarande tumningsföreningarna, som reservanterna i alla fall ha gjort, men jag kan instämma med dem däri, att det är önskvärt, att en lagstiftning kommer till stånd.

Om jag således inte har något att invända emot en lagstiftning på detta område, utan tvärtom anser den önskvärd, såsom jag redan nämnt, måste jag likväl säga, att jag helst hade sett, att lagen fått en större omfattning än den faktiskt givits i det föreliggande förslaget. Jag menar därmed, att lagen skulle ha omfattat inte endast s. k. köpvirke utan allt virke, som är avsett för industriellt ändamål, alltså även s. k. rotköpt virke. Det är möjligt, att lagen, därigenom att detta virke undantagits, inte kommer att få den effekt, åtminstone på vissa områden, som man skulle ha önskat. Det har också uttalats farhågor för att kostnaderna för inmätningarna skulle bli alltför stora, därest man nu ginge den här föreslagna vägen. Ty det är klart, att ju mera virke, som inmätes genom virkesmättningsnämndernas — eller »monopolet», som det kallas — försorg, desto mindre bli kostnaderna per kubikmeter räknat. Framför allt ur den synpunkten har jag ansett det önskligt, att lagen även skulle omfattat det rotköpta virket, men på grund av det uttalande, som statsrådet gjort i propositionen, har jag inte ansett mig böra i utskottet framställa något yrkande därom. I varje fall förutsättes, såsom också utskottet

Lagförslag om virkesmätning. (Forts.)

säger, att det skall ligga i virkesköparnas intresse att låta mättningsnämnderna ombesörja inmätning även av sådant virke, som är undantaget enligt lagen. Utskottet säger också, att om detta icke skulle visa sig bli fallet, får man taga under övervägande, huruvida man icke borde ändra lagen i det avseendet. Utskottet säger nämligen därom på sid. 15: »Utskottet förutsätter härvid, i likhet med departementschefen, att mätning av s. k. eget och rotköpt virke i stor utsträckning kommer att uppdragas åt virkesmättningsnämnderna. Skulle virkesmättningsnämnderna likväl ej komma att anlitas för mätning av nyssangivet virke i avsedd omfattning samt mättningskostnaderna till följd härav komma att avsevärt stegras, torde, såsom departementschefen framhållit, detta kunna utgöra anledning att till övervägande upptaga frågan om utvidgning av virkesmättningsnämnds befogenhet beträffande dylikt virke.» Jag vill särskilt understryka detta uttalande, ty det kan, som sagt, bli nödvändigt att på det sättet utvidga mättningsnämndernas befogenhet, om det skulle visa sig, att virkesköparna, så att säga, trotsade lagen.

Man har gjort den invändningen mot lagförslaget, att det inte finnes något behov av lagen. Jag medger gärna, att så kan vara förhållandet på vissa orter, men jag tror, att jag med fog kan påstå, att inom de delar av riket, som jag bäst känner till, framför allt i mitt hemlän, ett verkligt behov föreligger av denna lag. Jag vill också erinra om att där behov av lagen icke föreligger, behöver den inte heller tillämpas. Enligt 1 § i lagen stadgas bl. a.: »Konungen äger, då skäl därtill äro, efter hörande av virkessäljare och virkesköpare samt vederbörande hushållningssällskap och handelskammare, förordna att» inom vissa län, som finnas i paragrafen uppräknade, »mätning — — — må — — — ombesörjas allenast av virkesmättningsnämnd varom i denna lag förmäles.» Man får ju förutsätta, att det inte faller Kungl. Maj:t in att föreskriva lagens tillämpning inom sådana områden, där ingen önskar, att lagen skall gälla. Jag tror därför, som sagt, att den farhåga, som uttalats, inte är befogad.

Även om jag, såsom jag nyss nämnde, helt och hållet kan instämma med reservanterna beträffande de nuvarande virkesmättningsnämnderna, måste man i alla fall säga — och det ligger i sakens natur — att de på grund av sin tillkomst, organisation och sammansättning inte kunna motsvara de anspråk, som ur virkessäljarnas synpunkt rimligen kunna ställas på ett objektivt och neutralt mättningsförfarande.

Här har avgivits en reservation med yrkande, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition. Jag måste säga, att det förefaller litet egendomligt, att man kan framställa ett sådant yrkande, då man i början av motiveringen för reservationen gör sådana uttalanden som dem jag nyss citerade. Vidare ifrågasättes under punkt B) att riksdagen skulle besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om framläggande till nästa års riksdag av förslag till lag om virkesmättningsföreningar i huvudsaklig överensstämmelse med vad reservanterna anfört. Jag måste säga, att jag för min del inte förstår, varför man först skulle begära, att riksdagen skall avslå lagen, men sedan hemställa om framläggande till nästa års riksdag av en motsvarande lag. Det anser jag vara fullkomligt onödigt, och jag vill uttala den förhoppningen, att riksdagen inte bifaller reservationen. Jag vill också erinra om att i Norge, där det finnes betydligt starkare virkessäljarorganisationer än här i Sverige, har man redan genomfört ett sådant mättningsmonopol, som man nu föreslår skall genomföras här. Denna anordning blir alltså ingenting enastående för vårt land utan är som sagt redan genomförd i ett av våra grannländer.

Jag skall, herr talman, inte längre uppehålla tiden utan vill med dessa ord yrka bifall till utskottets hemställan.

Lagförslag om virkesmätning. (Forts.)

Herr Tham, Vollrath: Det har redan framhållits en mångfald olägenheter, som äro förknippade med det föreslagna tumningsmonopolet, såsom tidsutdräkt, kostnader och minskat rotvärde. Jag kommer därför att inskränka mig till några allmänna reflexioner.

Man frågar sig, vad det är, som är anledningen till att denna tanke först väckts av enskild motionär och sedan upptagits av Kungl. Maj:t i föreliggande förslag till lag om virkesmätning? Huvudskälet torde vara av rent psykologisk art. Det har nämligen väckt en del förargelse och misstämning, att nu existerande virkesmätningföreningar endast representerat köpareintresset. Säljarna ha varit orepresenterade, och därför ha de känt sig tillbakasatta. Jag för min del har aldrig varit någon vän av dessa föreningar, dels därför att de varit alltför ensidigt betonade, dels därför att mätningkostnaderna ställt sig högre genom dessa intumningsföreningar än genom den gemensamma tumningen, där både köpare och säljare varit representerade och hjälpts åt vid arbetet, men framför allt därför, att virkesintumningen berör en angelägenhet, som i lika grad gäller både säljare och köpare och bör vara baserad på samförstånd och förtroende. Tack vare gott samförstånd inom de vattendrag, där jag haft min verksamhet under 40 år, har virkesmätningen där utförts utan hjälp av tumningsföreningar, men dock under fullt effektiv kontroll.

Då jag sålunda har en viss erfarenhet på detta område och alltid stått utanför dessa omtvistade intumningsföreningar, torde mitt omdöme kunna tillmätas en viss opartiskhet. Herr Tjällgren framhöll nyss, att det just inte rådde något lyckligt förhållande mellan virkessäljarna och intumningsföreningarna. Det har jag ju redan antytt, men jag vill vitsorda, att dessa föreningar oavsett nyss anmärkta ensidighet lyckats skapa noggrannhet och enhetlighet i arbetets utförande samt motverka användandet av osunda mätningmetoder, som tidigare praktiserats.

Då mätningföreningarna sålunda befordrat både utveckling och kontroll och inom sig representera en stor fond av sakkunskap och erfarenhet, borde man, i stället för att slopa en beprövad organisation, i enlighet med reservanternas förslag i önskvärda fall behålla desamma efter en ändamålsenlig omläggning, som skapar det samförstånd mellan köpare och säljare, vilket man innerst siktar till. Det ligger något nedsättande i att staten genom ett virkesmätningssmonopol skall utöva tillsyn och kontroll över svensk industris råvaruanskaffning. Då därtill kommer, att den föreslagna apparaten är tungskött, otymplig och kostsam, kommer lagen, om den antages, att bli till stor skada och kommer nog i längden att mottagas med mycken misstro och utan någon glädje. En vacker dag ingriper väl staten, får man förmoda, på något annat håll, där mått, mål och vikt användas. Missnöjda människor finns det alltid, men därför skall man inte sätta samhället under förmyndare.

Herr talman! Då den till utskottets betänkande av herr von Stockenström med flera avgivna reservationen pekar på en lösning i samförståndets tecken genom den föreslagna skrivelsen till Kungl. Maj:t, hoppas jag, att vi skola kunna enas om denna lösning genom att bifalla reservationen. I annat fall befarar jag, att utskottets förslag, om det bifalles, kommer att bli en stridssignal.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till herr von Stockenströms med flera reservation.

Herr Westman: Herr talman! Jag skall be att få yttra endast några få ord med anledning av den siste ärade talarens anförande.

Lagförslag om virkesmätning. (Forts.)

När han slutade med orden, att ett antagande av utskottets hemställan skulle bli en stridssignal, så ger jag honom rätt däri, att det bör bli en stridssignal emot sådana företeelser, som innebära ett oskäligt mättningsförfarande utövat gentemot säljarna. Men det kan inte bli en stridssignal gentemot alla Sveriges trävarubolag. Jag kan försäkra den ärade talaren, att jag har fått meddelande därom, att man inom vissa landsändar även från trävarubolags sida anser, att det vore lyckligt, om denna lag gick igenom, därför att man på dessa håll är besvärad av illojala mättningsmetoder, som nu förekomma vid sidan av de lojala.

Vi ha inom utskottet noggrant övertvägt, om det skulle vara nödvändigt att med lagens hjälp genomföra en sådan organisation som den nu föreslagna. Det har visat sig, att man kunde inte undvika att göra det. Från virkes säljarnas sida ha framförts så många klagomål, och det råder bland dem en misstro, som är så utbredd, att staten inte kan undgå att på detta område reglera mättningsförfarandet. Det är ju för övrigt inte något enastående, det har ju skett även på andra områden, där det uppstått svårigheter för ena eller andra parten att kontrollera riktigheten av en mätning.

Från en del håll har sagts, att man hade kunnat bygga på de nuvarande tumningsföreningarna. Men jag får erinra om, att i större delen av Sverige äro dessa tumningsföreningar redan nu ganska bräckliga och sammanhållningen inom dem lämnar mycket övrigt att önska, fastän de nu äro sammansatta av representanter endast för köparna. Skulle man nu på frivillighetens väg i dessa föreningar insätta representanter även för säljarna, skulle naturligtvis anledningarna till slitning inom föreningarna ökas. Man skulle då riskera, att föreningarna sprängdes och att man åter kom tillbaka till det oordnade tillstånd, som rådde före tumningsföreningarnas inrättande. Då förekom ju allmänt två metoder för illojal konkurrens, den ena, att man betalade litet men tummade liberalt, och den andra, att man gick tillväga på motsatta sättet, i båda fallen affärsmetoder, som i längden voro skadliga för båda parterna och som inte voro gagneliga för ett sunt näringsliv.

Det tvång, som här föreslås, är inte större än vad som är alldeles nödvändigt, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Arvedson: Herr talman! En ärad talare i folkpensioneringsfrågan i går framhöll, att om statskassan skulle gå i land med alla de stora utgifter, som nu föreslås, vore det nödvändigt, att statsmakterna också tänkte på att näringslivet, produktionen och det arbetande folket finge varken till övermått betungas med för högt skattetryck eller bindas i så stränga former, att de förväntningar, som ställdes på dem, inte skulle kunna uppfyllas. Enligt min mening är det här föreliggande utskotts-förslaget, om det upphöjes till lag, just ett sådant hinder. Genom avsevärt ökade mättningskostnader kommer skogsägarnas nu för tiden begränsade avkastning av skogskapitalet att minskas, och genom tunga byråkratiska former kommer en sådan lag att skaffa den råvaruköpande industrien och dess utöfvare ökat arbete och ökade bekymmer. Jag anser, att det på den kungl. propositionen grundade utskotts-förslaget kommer att till ingen nytta åstadkomma beklagliga ingrepp uti och avsevärda onödiga kostnader för näringslivet. Det har här förut framhållits, att denna fråga torde ha fått sin upprinnelse och sin politiska färg på grund av vissa norrlandsbolags okloka vägran att låta virkesförsäljarna erhålla ett berättigat inflytande i styrelserna för mättningsföreningarna. Jag kan i alla fall icke förstå, att icke utskottet i anslutning till av i ärendet kunniga motionärer framförda skäl velat lösa denna fråga på ett praktiskt sätt i ungefärlig överensstämmelse med reservanternas förslag och utan nu föreslagna

Lagförslag om virkesmätning. (Forts.)

betungande ingrepp. Jag kan gärna understryka, att samtliga reservanter här representera en utmärkt sakkunskap på området, en sakkunskap, som mig veterligen icke är orienterad åt industriens håll, utan som i stället företräder virkessäljarnas intressen, dessa virkessäljare, som ytterst få betala det föreslagna dyrbara kalaset.

Skulle nu lagen partout genomföras, så borde den hava begränsats till de områden, där inmättningsföreningar hittills funnits, det vill säga till de stora flottlederna. Men på grund av byråkraters och lagförslagsskrivares oemotståndliga lust att uniformera, kommer den nu antagligen även att genomföras för områden, där man icke har någon traktan efter den, utan i stället vill slippa alla de olägenheter och kostnader, som den kommer att föra med sig. Det är såsom skogsägare i Värmlands bergslag och såsom representant icke endast för övriga enskilda skogsägare där, utan även antagligen för samtliga andra virkesförsäljare, som hittills i regel icke haft med några inmättningsföreningar att göra, som jag tagit mig friheten att föra talan i denna sak. Jag vill då åberopa samtliga de skäl för avslag å den kungl. propositionen, som av i ärendet i olika avseenden så sakkunniga personer som herrar Andersson i Rasjön och Nordström i sina motioner framförts, skäl, som jag emellertid inte vågar upptaga kammarens tid med att nu upprepa.

Herr Bagge sade i går i ett anförande här i kammaren, att det dumaste man kan göra är att försöka spå, hur något kommer att gå i framtiden. Jag tror nog, att den regeln nästan alltid är riktig, men skulle likväl i alla fall våga att här framföra en spådom, och den går ut på, att om det nu framlagda förslaget upphöjes till lag, det snart torde komma att utbreda sig ett allmänt missnöje med dess tillkomst, om denna lag ej av såväl Kungl. Maj:t som av samtliga de korporationer och institutioner, som skulle få med den att göra, smidigt tillämpas, med all hänsyn tagen till på olika orter rådande olika förhållanden.

Herr talman, jag ber att få ansluta mig till reservanternas förslag!

Herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Det har under debatten yttrats, att denna lagstiftning skulle vara ett alltför långt gående ingrepp i näringslivets frihet. Jag skall inte upptaga någon stor diskussion om den saken, jag vill endast påminna därom, att staten ju sedan mycket länge tillbaka ansett det vara en uppgift att se till, att den, som säljer en vara, exempelvis också skall använda mått och vikter, som äro av staten kontrollerade. Det är i grund och botten ingenting annat, när staten på detta område, där det gäller mycket speciella förhållanden, också ser till, att det mätes med rätta mått.

Jag kan mycket väl förstå, om man på vissa håll säger: saken skulle väl kunna genomföras på ett annat sätt. Jag förmenar emellertid, att hela detta tal om att den här lagen skulle komma att leda till ökade kostnader, att den skall leda till byråkratiska former etc., representerar yttranden, som inte äro styrkta, utan som i mycket hög grad äro påståenden ut i rymden. När kommissionens förslag varit ute på remiss hos myndigheter och korporationer, och deras yttranden kommit in, fanns också hela denna kritik upptagen i dessa yttranden. För min del fann jag det vara mycket angeläget att bli övertygad om, huruvida dessa påståenden stödde sig på verkligheten eller blott voro uppkonstruerade, och jag måste för min del säga, att jag sällan funnit så mycket uppkonstruerat, som jag fann i dessa påståenden. Jag tror därför att man kan med ganska stort lugn låta denna lagstiftning gå till tillämpning, och tror, att dessa överord även i fortsättningen komma att visa sig vara överord.

Då det dessutom säges, att det är något slags lagskrivarkläfingrighet som

Lagförslag om virkesmätning. (Forts.)

gjort, att denna lagstiftning utsträckts till områden, där man för närvarande inte har några virkesmättningsföreningar, så vill jag fästa uppmärksamheten på, att hela lagstiftningen är en ramlagstiftning. Den omfattar så stor del av landet, där man rimligen kan tänka, att dessa problem behöva hyfsas, men det finns ingenting i lagstiftningen, som säger, att det ifrågasatta förfaringsättet skall tillämpas inom hela detta område. Det har fastmera på ett kraftigt sätt understrukits, att hela lagstiftningen skall bringas i tillämpning inom sådana områden, där från kontrahenternas sida visats intresse för och önskan att få lagstiftningen tillämpad.

Jag skulle till sist vilja till vad som förutsagts om reservationen tillägga, att jag varit mycket intresserad för en linje, som liknade reservationens. Det hade från många håll framställts förslag om den saken, och jag fann angeläget vara att tillse, om det fanns möjlighet att komma fram på den linjen. Jag kom emellertid till den uppfattningen, att vill man överhuvud lösa dessa frågor på ett hyggligt sätt, kan man inte göra det enligt den utväg, som reservationen erbjuder. Jag vill bara till vad jag förut har sagt lägga ett enda exempel. Jag vill nämna, att många klagomål över mätningsförfarandet ha kommit till mig från södra delen av Norrbottens län, och därifrån har det framställts många kraftiga önskemål om att åtgärder skulle vidtagas. Men inom det området finns ingen mätningsförening. Någon förening existerar icke, och då det inte finns någon förening, kan man inte genomföra saken på reservanternas väg. Man kan ju inte komma med en lagstiftning, genom vilken man tvingar folk att bilda föreningar, utan skall man komma fram till något mått av tvång, så måste man gå den väg, som propositionen erbjuder. Ty det kan vara så och är också så, att det inom vissa områden finns så stora trävarubolag, att de äro alldeles tillräckligt utrustade för att upprätthålla sitt eget mätningsväsen, och de orättvisor, som påtalats, alstrade av det psykologiska tryck, säljarna känna, äro ju lika starkt förekommande inom sådana områden som inom områden, där det finns mätningsföreningar. Det är ett av de starka skäl, som tala för att det, om man nu överhuvud skall gå till en reglering av dessa frågor, inte finns någon annan utväg än den, propositionen och utskottets förslag innebära, en utväg, som jag tror, att man inom kamraren kan vara övertygad om kommer att tillämpas med hela den försiktighet, som naturligtvis ett statsingripande på detta invecklade område kan böra medföra.

Herr Tjällgren: Jag begärde ordet med anledning av herr Thams anförande. Herr Tham frågade vad som egentligen är anledningen till att detta lagförslag lagts fram. Om jag vågar svara på den frågan, skall jag be att än en gång få citera vad reservanterna sagt överst på sid. 49 i utlåtandet. De yttra: »Obestridligt torde vara, att ett rätt allmänt missnöje bland de enskilda skogsägarna i vissa skogsområden i vårt land, där hittills tumningsföreningar handhaft inmätningen av s. k. köpvirke, är rådande däröver, att virkessäljarna haft ringa eller intet inflytande på dessa föreningars verksamhet.» Det är just anledningen till förslaget. Jag tror mig därmed ha svarat på herr Thams fråga. Det är ju så som reservanterna mycket riktigt säga, att dessa tumningsföreningar tillsättas av virkesköparna. Virkesköparna tillsätta styrelse och tjänstemän, de tillsätta också dem, som skola utföra mätningen. Det är klart, att hela denna organisation eller institution måste bli ensidigt inställd och inriktad. Det kan inte hjälpas, även om det är de allra yppersta och hederligaste personer, som både sitta i styrelsen och som ha att utföra mätningen. Jag riktade intet klander emot dessa personer, utan det är själva systemet, som jag inte anser vara bra.

Lagförslag om virkesmätning. (Forts.)

Sedan yttrade herr Tham, att den här saken skulle gått att lösa efter samförståndslinjen, och det hade ju i den delen uttalats eller ställts i utsikt, att virkesförsäljarna skulle få medinflytande i de tunningsföreningar, som nu finnas. Jag vill då bara framställa den frågan: Varför har man inte kommit med det erbjudandet förut utan kommer med det just nu, då en proposition i ämnet har förelagts riksdagen? Något sådant har man aldrig hört talas om förut, och jag skulle nästan våga säga, att hade man kommit med sådana anspråk från säljarnas håll, så hade man blivit avvisad. Jag hade inte tänkt anföra detta, men eftersom herr Tham bragte denna fråga på tal, har jag ansett mig böra svara på den.

Så sade herr Tham vidare, att det är ju nedsättande för virkesköparna, att staten skall lägga sig i dessa mätningar. Jag kan inte förstå, varför det skall vara nedsättande. Staten ingriper ju även på en hel del andra områden, där sådant kan vara mera anmärkningsvärt än vad här är fallet. Vidare är det ju så, att staten har själv rätt stort intresse av att denna mätning försiggår på ett riktigt och neutralt sätt. Staten är ju ganska stor virkesförsäljare också den, så att jag tror, att det finns fog för denna anordning.

Herr Arvedson talade om kostnaderna, och han fruktade för att dessa kostnader skulle bli så stora, att industrien, såsom han uttryckte sig, inte skulle orka med att bära dessa kostnader. Nu är det enligt min mening och så vitt jag kan fatta den här saken så, att jag har verkligen litet svårt att förstå, att kostnaderna med den här föreslagna anordningen skulle behöva bli större än de för närvarande äro. Det blir bara den skillnaden, att virkesförsäljarna, om lagen kommer till stånd, komma att få rätt eller komma i tillfälle att öva inflytande eller i någon mån få bestämmanderätten över dessa kostnader, något som de nu inte ha. Och jag vill tillägga, att hur man än resonerar, är det alltid verkessäljarna, som få betala kostnaderna här, antingen man inför monopol eller har kvar en sådan organisation som den nuvarande. Det blir dessa, som komma att betala dem, ehuru det i lagen införts bestämmelsen, att kostnaderna för mätningen skola delas. Men det är klart, att då en köpare gör upp sina kalkyler för att köpa in ett parti virke, drager han alltid ifrån dessa kostnader.

Sedan nämndes också att de personer, som stå som reserveranter, voro ju fullt sakkunniga på området, och jag vill inte göra någon invändning mot det påståendet, tvärtom. Men jag vill i anledning av detta herr Thams yttrande säga, att även vi, som stå för utskottets utlåtande, åtminstone i det här fallet, göra anspråk på att ha en liten smula erfarenhet.

Herr Gabrielsson: Jag glömde, när jag förra gången hade ordet, att säga, att jag inte skall begära votering i denna fråga, då saken redan kan betraktas som avgjord med säker majoritet, och jag skall bara med några korta ord yrka bifall till reservationen.

Herr Tjällgren gjorde nu en mycket vidlyftig utläggning, och det har han naturligtvis rättighet till, och sade bland annat att det inte skulle bli någon fördyring. Men i lagens 21 § stadgas att virkesmättningsnämnd skall bestå av fem eller sju ledamöter, som förordnas av Konungen, och för dem nio, respektive tretton, suppleanter. Det blir ett slags domstol, vars medlemmar skola ha sina traktamenten, och det måste medföra en fördyring för virkesförsäljarna, som i sista hand få betala. Det är detta vi reserveranter ha tänkt på, då vi gjort våra erinringar, inte mot lagen som sådan, utan mot att den är för vidlyftig, för storartad.

Herr statsrådet invänder, att det inte finns några virkesföreningar i Norrbottens kustland, och menar att det inte går att göra några. Jag hoppas

Lagförslag om virkesmätning. (Forts.)

att herr statsrådet inte kommer att förordna några virkesmättningsnämnder, utan att det kommer ansökan därom och förslag i stadgad ordning avgivits av hushållningssällskap. Det skulle vara olyckligt, om statsrådet tvingade på befolkningen virkesmättningsnämnder, utan att den ville ha dem. Jag förnekar inte — och det är också uppfattningen inom det län jag företräder — att lagen kan ha sin betydelse, och vi ha också erkänt att oegentligheter ha förekommit. Men saken bör kunna ordnas genom en frivillig överenskommelse mellan virkesköpare och säljare, som båda äro nöjda med, och det skulle vara synnerligen olyckligt att tvinga dem genom en lag som de icke vilja ha. Man skall inte införa statsmonopol, som för det första fördyrar, och för det andra innebär ett tvång.

Jag skall som sagt inte begära votering, då jag anser saken avgjord i förväg.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter jämlikt de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågakvarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtande nr 2, i anledning av väckta motioner angående beredande av medinflytande åt skogsägare vid handhavandet av flottningsföreningarnas angelägenheter, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående nionde huvudtitelns anslag till extra utgifter m. m.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 2 och 3.

Lades till handlingarna.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om inrättande av en virkesmättningslånefond, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändring i hälso-^{Ang. ändring}vårdsstadgan samt omorganisation av distriktsvården m. m. jämte i dessa ämnen väckta motioner. ^{i hälsovårdsstadgan.}

I en till riksdagen avlåten, den 1 mars 1935 dagtecknad proposition, nr 213, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag ur statsrådsprotokollet över socialärenden för nämnda dag

dels anhållit om riksdagens yttrande över ett vid propositionen fogat förslag till kungörelse om ändrad lydelse av 36 § hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 (nr 566),

Ang. ändring i hälsovårdsstadgan. (Forts.)

dels ock föreslagit riksdagen att

- 1) godkänna de ändrade grunder för statsbidrag till distrikts- och dispensärvården, som av departementschefen förordats,
- 2) till statens skola för utbildning av distriktssköterskor för budgetåret 1935/1936 anvisa ett anslag av 41,000 kronor.

Propositionen nr 213 hade, i vad den avsåg förslaget till ändring i hälsovårdsstadgan, hänvisats till andra lagutskottet samt i övrigt till statsutskottet.

Med anledning av sagda proposition hade inom riksdagen väckts följande motioner, nämligen

inom första kammaren:

- nr 305, av herr *Thelin*,
 nr 310, av herr *Werner Andersson* och herr *von Mühlenfels*,
 nr 311, av herr *Anton Pettersson* m. fl.; samt

inom andra kammaren:

- nr 515, av fru *Nordgren* och fru *Gustafson*,
 nr 531, av herr *Andersson* i Rasjön och herr *Nilsson* i Steneberg,
 nr 532, av herr förste vice talmannen *Magnusson*,
 nr 536, av fröken *Wellin* och fru *Eklund*,
 nr 537, av herr *Andersson* i Falkenberg,
 nr 538, av herr *Olsson* i Närlinge och herr *Westman* samt
 nr 539, av herr *Pettersson* i Dahl m. fl.

Enligt överenskommelse mellan statsutskottet och andra lagutskottet hade omförmälda proposition och motioner hänskjutits till behandling av sammansatt stats- och andra lagutskott, vilket utskott i det nu föreliggande utlåtandet hemställt,

I:o) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att vid granskning av det vid propositionen nr 213 fogade förslaget till kungörelse om ändrad lydelse av 36 § hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 (nr 566) riksdagen ej funnit skäl att mot detsamma göra andra erinringar än utskottet i utlåtandet upptagit;

II:o) att riksdagen måtte

a) med de erinringar, som utskottet därutinnan anført, godkänna de i statsrådsprotokollet över socialärenden den 1 mars 1935 omförmälda ändrade grunderna för statsbidrag till distrikts- och dispensärvården, samt

b) till statens skola för utbildning av distriktssköterskor för budgetåret 1935/1936 under femte huvudtiteln anvisa ett anslag av 41,000 kronor;

III:o) att följande motioner, nämligen

inom första kammaren:

- nr 305, av herr *Thelin*,
 nr 310, av herr *Werner Andersson* och herr *von Mühlenfels*,
 nr 311, av herr *Anton Pettersson* m. fl.; samt

inom andra kammaren:

- nr 515, av fru *Nordgren* och fru *Gustafson*,
 nr 531, av herr *Andersson* i Rasjön och herr *Nilsson* i Steneberg,
 nr 532, av herr förste vice talmannen *Magnusson*,
 nr 536, av fröken *Wellin* och fru *Eklund*,
 nr 537, av herr *Andersson* i Falkenberg,
 nr 538, av herr *Olsson* i Närlinge och herr *Westman*, samt
 nr 539, av herr *Pettersson* i Dahl m. fl.,

Ang. ändring i hälsovårdsstadgan. (Forts.)

i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits av, utom andra,

1) herrar *Petrén, Norsell, Isacson* och *Olof Carlsson* samt fru *Nordgren*, vilka ansett,

dels att utskottets utlåtandet beträffande ändringen i hälsovårdsstadgan bort hava den ändrade avfattning, reservationen visade,

dels ock att utskottet bort hemställa

I:o) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att vid granskning av det vid propositionen nr 213 fogade förslaget till kungörelse om ändrad lydelse av 36 § hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 (nr 566) riksdagen ej funnit skäl till erinringar mot detsamma;

II:o) att riksdagen måtte

a) med de — — — dispensärvården, samt

b) till statens — — — 41,000 kronor;

III:o) att följande — — — riksdagens åtgärd;

2) herr *Strindlund* och herr *Johanson* i Hallagården, vilka ansett, att utskottet bort avgiva ett utlåtande av den lydelse, som i denna reservation angivits, slutande med en hemställan,

I:o) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen icke kunnat ansluta sig till det vid propositionen nr 213 fogade förslaget till kungörelse om ändrad lydelse av 36 § hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 (nr 566);

II:o) att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 310 och II: 539

a) i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen icke kunnat godkänna de i statsrådsprotokollet över socialärenden den 1 mars 1935 omförmälda ändrade grunderna för statsbidrag till distrikts- och dispensärvården, samt

b) till statens skola för utbildning av distriktssköterskor för budgetåret 1935/1936 under femte huvudtiteln anvisa ett anslag av 18,000 kronor;

III:o) att motionerna I: 305 och I: 311, samt II: 515, II: 531, II: 532, II: 536, II: 537 och II: 538 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

3) herr *Svensson* i Kompersmåla, som ansett, att utskottet i fråga om statsbidrag till distriktssköterskas avlönande bort med bifall i denna del till de likalydande motionerna I: 305 och II: 532 uttala, att statsbidrag skulle utgå med 1,200 kronor i stället för föreslagna 1,000 kronor.

Herr Petrén: Herr talman! I samband med det föreliggande förslaget om distriktsvårdens omorganisation, syftande till att denna efter viss övergångstid helt och hållet skulle handhas av landstingen och inom densamma anställda sköterskor i större utsträckning än hittills skulle ägna sig åt förebyggande hälsovård, har Kungl. Maj:t föreslagit sådan ändring i 36 § hälsovårdsstadgan, att särskild hälsovårdsnämnd skall tillsättas för hälsovårdsområde med mera än 1,500 invånare, såframt icke medicinalstyrelsen på framställning av kommunalfullmäktige medger undantag.

Under det att det utskott, som har behandlat denna proposition, i vilket jag varit medlem, tillstyrkt förslaget om distriktsvårdens omorganisation, har utskottet däremot uttalat sig för den ändrade lydelse av Kungl. Maj:ts förslag beträffande hälsovårdsstadgans 36 §, att särskild hälsovårdsnämnd skall tillsättas för hälsovårdsområde med mer än 3,000 invånare. Jämte några andra medlemmar av utskottet i fråga har jag på denna punkt reserverat mig mot utskottets hemställan, då goda skäl synas mig vara anförda för Kungl. Maj:ts förslag att draga gränsen för skyldighet att utse hälsovårdsnämnd vid

Ang. ändring i hälsovårdsstadgan. (Forts.)

invånarantalet 1,500, som ju också är den gräns som är satt för skyldighet att välja kommunalfullmäktige. Med utskottets förslag att särskild hälsovårdsnämnd skulle göras obligatorisk blott i kommuner med mer än 3,000 invånare är att befara, att ej nödig effekt skall erhållas. Det finns nämligen utan tvivel en stor mängd kommuner med invånarantal av mellan 1,500 och 3,000, som med hänsyn till tätare befolkade delar äro i behov av särskild hälsovårdsnämnd, men någon garanti för att en sådan komme att bli utsedd i dessa kommuner skulle man inte erhålla med utskottsförslaget. Å andra sidan behöver man med Kungl. Maj:ts förslag icke befara, att en kommun med invånarantal understigande 3,000, vilken med hänsyn till mindre folk-täthet icke har behov av särskild hälsovårdsnämnd, blir nödsakad att utse sådan, då Kungl. Maj:ts förslag, som nämnts, ju innehåller rätt för medicinalstyrelsen att i sådana fall lämna dispens från föreskriften om särskild hälsovårdsnämnds utseende.

Då Kungl. Maj:ts förslag således synes mig väl avvägt, har jag ej kunnat vara med om utskottets hemställan på den första punkten, utan yrkar, herr talman, bifall till Kungl. Maj:ts förslag om ändring av hälsovårdsstadgans 36 §.

Herr Andersson, Werner: Med den föreliggande propositionen ställes man inför ett omfattande utbyggande av en social anordning — jag tänker då närmast på den del av propositionen, som berör omorganisation av distriktsvården. Helt utbyggd enligt medicinalstyrelsens förslag med i genomsnitt en sköterska på 3,000 invånare, skulle denna vårdgren komma att kräva 1,400 distriktssköterskor, mot för närvarande 474 distriktssköterskor och 230 dispens-sköterskor. Härav torde framgå vilken omfattning denna organisation kommer att få. De uppgifter som komma att åvila dessa distriktssköterskor kunna uppdelas på huvudsakligen två grenar, dels en rörande socialhygien, dels en omfattande en mera sjukvårdande uppgift. I den förra uppgiften skulle bland annat även ingå en bostadsövervakning, varvid sköterskan hade att till hälsovårdsnämnden eller provinsialläkaren avge rapport om bostadsförhållanden, speciellt sådana som kunde tarva ett ingripande från myndigheternas sida. Även om det kan föreligga behov av en sådan bostadsövervakning, vilket jag visst inte vill söka bestrida, vågar jag dock starkt ifrågasätta, om det är så lämpligt att lägga denna uppgift i händerna just på distriktssköterskan. Det är en mycket grannlaga och ömtålig uppgift, och den kan lätt leda till misstro mot distriktssköterskan, till skada för hennes uppgift i övrigt. Vidare skall det åligga distriktssköterskan att utöva en rådgivande och upplysande verksamhet i fråga om barnavård, och hon kommer därvid att tangera uppgifter, som enligt mitt förmenande borde vara naturligare, att barnmorskorna omhänderhade. Jag är förvissad om att mödrarna hellre vända sig till barnmorskorna i hithörande frågor för att få de råd och upplysningar, som kunna vara erforderliga. Därtill må framhållas att på grund av den sjunkande nativiteten barnmorskorna i många fall ha mycket litet att syssla med och följaktligen mycket väl hinna med denna uppgift. Distriktssköterskan skulle därjämte ägna sig åt direkt sjukvårdande uppgifter, som i huvudsak skulle bestå i utförande av sjukvård i hemmen. Medicinalstyrelsen har tydligen stora förväntningar på, att man med sådana möjligheter att tillgå i större utsträckning skall låta vårda de sjuka i hemmen. Jag ifrågasätter dock starkt, om denna förväntan kan komma att infrias. Det synes mig, som om erfarenheten ginge i den riktningen, att man i allt större utsträckning i vår tid anlitar anstalter och lasarett vid sjukdomsfall, vartill bidraga de möjligheter som nutida samfärdsmedel erbjuda

Ang. ändring i hälsovårdsstadgan. (Forts.)

för bekväma och snabba transporter av de sjuka. Som belysande för riktigheten härav kan jag anföra ett exempel från min hemtrakt. Landstinget har där anställt en distrikts- och en dispensärsköterska för ett område, innefattande cirka 15,000 invånare. Man skulle med hänsyn till distriktets storlek kunna vänta, att dessa sköterskor hade mycket att bestyra, men så har ej varit fallet, åtminstone för distriktssköterskans del. Enligt meddelande från ortens läkare har hon varit så litet sysselsatt, att man ej har ansett sig behöva anskaffa vikarie, då hon vid flera tillfällen varit sjuk. Enligt det föreliggande förslaget skulle fem sköterskor vara anställda i ett område av denna storlek. Hur man med dessa erfarenheter för ögonen skall kunna bereda sysselsättning för dem förefaller mig märkvärdigt, i varje fall med de förhållanden som råda i min hemtrakt.

Vad slutligen gäller kostnaderna skulle dessa enligt propositionen uppgå till 3,164,000 kronor, därav staten skulle bidra med 1,540,000 kronor. Där ingår emellertid ej kostnaden för resor för distriktssköterskorna, som säkerligen i de glest befolkade landskommunerna komma att uppgå till avsevärda belopp, då sköterskorna ha att bedriva en omfattande fältverksamhet, vilket gör att de måste vara ute och röra på sig. Några anslag härtill eller anvisningar om ven som skall betala dessa resor är, såvitt jag kan se, inte alls givna, och detta kanske kommer att leda därefter att distriktssköterskornas verksamhet i huvudsak kommer att omfatta mottagning och rådgivning i tjänstebostäderna. Man kan naturligtvis inte fordra att de själva skola bekosta sina tjänsteresor.

För Hallands landstingsområde kommer denna reform, om den skall genomföras enligt föreliggande direktiv, att kräva, i stället för som nu åtta distrikts- och fem dispensärsköterskor, 32 sköterskor med en avsevärt ökad årlig kostnad. Jag tror icke att man inom detta landstingsområde kommer att hälsa denna reform med någon högre grad av tillfredsställelse. Då härtill kommer att inom medicinalstyrelsen pågå utarbetandet av förslag till omorganisation av dispensärvården, och frågorna rörande mödra- och barnavård även inom en snar framtid komma att bli föremål för omprövning, då vi vidare redan ha distriktsvården reglerad enligt en lag så sent som 1920, vilken erbjuder såväl kommunerna som landstingen möjlighet att i den utsträckning som visar sig erforderlig anordna dylik vård, så synes det mig som om man skulle ha anledning att avvakta nämnda utrednings resultat. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den av herrar Strindlund och Johansson avgivna reservationen.

I detta anförande instämde herr *Reuterskiöld*.

Herr Svensson, Martin: Den förste ärade talaren, professor Petré, var inne på frågan om vilka kommuner som skulle vara skyldiga att inrätta särskild hälsovårdsnämnd. Utskottet har föreslagit att det skulle vara obligatoriskt för kommuner med över 3,000 invånare, medan reservanterna ha biträtt Kungl. Maj:ts förslag, att skyldighet skall inträda, då en kommun har 1,500 invånare. Utskottsmajoriteten kan stödja sig på vad bostadsociala utredningen i det fallet har föreslagit; majoriteten inom denna utredning har nämligen föreslagit att gränsen skall sättas vid ett invånarantal av 3,000. Den förste ärade talaren nämnde, att det kunde ges dispens för kommuner som ha över 1,500 invånare men inte anse behövt att inrätta särskild hälsovårdsnämnd. Det är dock förenat med ganska mycket besvär att få sådan dispens. Den skall beslutas av medicinalstyrelsen, och innan medicinalstyrelsen fattar ståndpunkt, skall länsstyrelsen höras. Jag tror att de kommuner det här gäller till övervägande del äro sådana som inte ha behov av särskild hälsovårdsnämnd.

Ang. ändring i hälsovårdsstadgan. (Forts.)

Förslaget om ändring av hälsovårdsstadgan innebär ju, att inom kommunalnämnd som också är hälsovårdsnämnd skall finnas en särskild föredragande för hälsovårdsärenden, och därmed anser jag det vara tillräckligt sörjt för, att dessa få det beaktande som de förtjäna.

Den föregående talaren var inne på frågorna om bostadsinspektion, moderskapsvård och dispensärvård, och jag skall inte vidlyftigt uppehålla mig vid dessa, då jag förutsätter att den särskilt sakkunnige inom utskottet, professor Petré, kommer att bemöta vad som anförts till stöd för avslagsyrkandet. Jag gick själv till behandlingen av detta ärende utan någon förutfattad mening, men under överläggningarna inom utskottet kom jag till den uppfattningen, att man utan någon större risk kan godtaga vad Kungl. Maj:t har föreslagit beträffande ordnande av bostadsinspektionen och dispensärvården.

Emellertid är jag reservant på en annan punkt, nämligen rörande storleken av statsbidraget till distriktsvården. Kungl. Maj:t har föreslagit att staten skall bidra med 1,000 kronor, medan landstinget skall bidra med 800 kronor. Alderstillskott skola betalas av staten, och naturaförmåner, vilka i propositionen beräknas till 360 kronor per år, skola betalas av landstinget. I fråga om dessa kostnader har utskottet gjort några jämkningar i Kungl. Maj:ts förslag. I stället för två ålderstillskott har utskottet föreslagit tre, i stället för att ålderstillskotten skulle utgå efter 5 och 10 år har utskottet föreslagit att de skulle utgå efter 3, 6 och 9 år, varvid förmånen av fri tvätt och köksutrustning skulle kompenseras av det tredje ålderstillskottet. Staten skulle härigenom få betala ett tredje ålderstillskott och landstingen få någon lindring i fråga om naturaförmåner. Jag har dock ansett, att staten här bör sträcka sig något längre än vad Kungl. Maj:t och utskottsmajoriteten ha föreslagit. Som motiv för denna min ståndpunkt ber jag att få framhålla, att då staten på sätt och vis tvingar landstingen att gå in för denna distriktsvård, så kan man rimligtvis också begära, att staten bidrar kraftigare än vad som föreslagits. Landstingen få ju nämligen en del kostnader, som inte äro fixerade i propositionen men som beröras i en motion av herr Thelin i första kammaren, nämligen vikariats- och semesterarvoden till distriktssköterskorna samt kostnader för resor och för de ambulerande sköterskor, som herr Thelin i sin motion förutsätter i vissa fall bli erforderliga. Jag tror därför att det föreslagna bidraget av 1,000 kronor från staten är för litet. Man må ju också besinna, att åtskilliga landsting äro mycket hårt betungade av skatter, och dessa komma mer och mer att ökas genom de allt större krav som staten ställer på landstingen. Den skatteutjämning, som skatteutjämningsberedningen förutsätter, tycks ju plockas sönder i smådelar, och där få inte landstingen den ersättning som man hade väntat, om beredningens förslag hade genomförts i sin helhet.

Vad återigen angår distriktens storlek, så ha där både Kungl. Maj:t och utskottet föreslagit en ganska stor frihet för landstingen, och jag vill uttala den förhoppningen, att när medicinalstyrelsen går att pröva planer från landstingen, den tar hänsyn till, att något visst invånarantal inte behöver fastställas. Siffran 3,000 invånare har ju visserligen nämnts som ett normaltal, men särskilt under första tiden, innan denna distriktsvård hinner tränga igenom, tror jag man får gå ut ifrån att distrikten bli större än vad som har tänkts av Kungl. Maj:t.

Jag skall be att få yrka bifall till utskottets utlåtande med den ändring att första punkten överst på sid. 16 får följande lydelse: »Utskottet har även ansett sig böra tillstyrka den i motionerna I: 305 och II: 532 föreslagna höjningen av statsbidraget från 1,000 till 1,200 kronor.»

I herr Martin Svenssons yttrande herrar *Thelin, von Geijer* och *Anders Andersson*.

Ang. ändring i hälsovårdsstadgan. (Forts.)

Herr statsrådet **Möller**: Herr talman! Jag skall inte besvära kammaren med något egentligt inlägg i denna debatt, som förefaller mig rätt överflödig, då ju utskottet och reservanterna praktiskt taget äro ense utom egentligen på en punkt, nämligen frågan om var man skall dra den undre gränsen beträffande kommuner, som skulle ha skyldighet att tillsätta hälsovårdsnämnd. Jag vill bara upplysa kammaren om, att även om man accepterar den kungl. propositionens förslag om en gräns på 1,500 invånare för kommuner, som skola ha skyldighet att tillsätta hälsovårdsnämnd, så komma två tredjedelar av landsbygdens kommuner icke att drabbas av denna skyldighet, utan endast ungefär en tredjedel eller 799 kommuner. Om man väljer gränsen 3,000 invånare, så blir det inte mer än en tiondel av samtliga kommuner, eller inalles 272, som skulle bli skyldiga att tillsätta hälsovårdsnämnd. Om man nu skall göra en ändring för att effektivisera hälsovården på landsbygden, så förefaller det att finnas goda skäl att sträcka sig något längre än utskottet förordar, särskilt om man observerar, att därtill är fogad en bestämmelse, att medicinalstyrelsen kan dispensera från skyldigheten att tillsätta hälsovårdsnämnd. Det är mycket tacknämligt, att utskottet i det stora hela har tillstyrkt propositionens linje, men jag måste säga, att det är svårt att på rimligt sätt motivera att man sålunda försvagar effekten. Behovet av en mera effektiviserad hälsovårdseftersyn torde i hög grad ha accentuerats genom den pågående bostadsförbättringsverksamheten på landsbygden. Vi ha visserligen vetat, att bostäderna på många håll i landet ha varit mycket bristfälliga, utan att vi egentligen gjort något åt saken, och kanske heller inte kunnat göra något, då de som ägt husen inte ha haft råd att på egen hand förbättra sina bostäder. Men sedan statsbidrag ställts till förfogande för bostadsförbättringar, har det visat sig så att säga vid en första genomgång, att över 50.000 bostäder anmälts för erhållande av bostadsförbättringsbidrag, och om egna hemsstyrelsens anslagsanspråk blivit bifallna av riksdagen, så skulle vi i dag varit uppe i en statsbidragssumma av cirka 41 miljoner kronor. Enligt det beslut som fattades för två dagar sedan har summan vuxit till inte mindre än 33 miljoner kronor, och det förefaller mig utgöra ett mycket starkt skäl att också vidtaga den förbättring av hälsovårdsinspektionen, som skulle bli en följd av den nu föreliggande kungl. propositionen.

Om landsbygdens bostadsutredning på sin tid föreslog en gräns på 3,000 — visserligen med en reservant för en gräns på 1,500 — så skall man observera, att erfarenheterna beträffande antalet dåliga bostäder förelågo inte på det sättet dokumenterade, när utredningen framlade sitt förslag, som de göra i dag, när dessa kolossala anspråk på bostadsförbättringsbidrag ställas. Jag skulle våga hemställa till kammaren att hellre taga en gräns på 1.500 än på 3.000. Det är den gräns, som några reservanter förordat i överensstämmelse med den kungl. propositionens förslag. Vad sedan beträffar omfånget för distriktssköterskornas arbete o. s. v. anser jag mig inte vid det här laget ha någon anledning att yttra mig.

Herr **Carlsson, Carl**: Herr talman! Det är alldeles riktigt — och jag delar därvidlag herr statsrådets och chefens för socialdepartementet uppfattning — att denna fråga har intimt samband med de frågor, som blevo behandlade här i kammaren för ett par dagar sedan, nämligen bostadsfrågorna. Och jag vill också uttala min tacksamhet över det förslag, som föreligger. Det är enligt mitt förmenande smidigt anpassat, utan att på något sätt våldföra sig på något av det bestående, utan det är byggt, kan man säga, på frivillighetens grund. Vad angår kommunernas skyldighet att tillsätta hälsovårdsnämnder, så tror jag, att man bör rätta sig efter vad de hörda myndigheterna ha yttrat,

Ang. ändring i hälsovårdsstadgan. (Forts.)

och jag har också den uppfattningen, att man bör gå försiktigt fram på detta område. Det är riktigare, att vederbörande små kommuner själva få se, om de ha nytta av att inrätta en hälsovårdsnämnd, och det är min uppfattning, att erfarenheten av dessa anordningar, som här äro föreslagna, skola komma att giva vid handen, att det är både nyttigt och nödvändigt för alla kommuner att så småningom inrätta sig efter dessa regler, men detta vinnes lättare, genom att anpassa sig efter förhållandena och sålunda inte med några tvängsbestämmelser. Visserligen är det sagt, att det skulle finnas ett visst dispensförfarande, men jag har den uppfattningen, att det är bättre, om kommunerna frivilligt gå in för dessa anordningar. I de smärre kommunerna är det många gånger så, att det är ont om personer, som ha tid och kanske även fallenhet för att åtaga sig uppdrag, utan det blir i regel desamma, som sitta i alla styrelser och nämnder. Man får hoppas, att så småningom förhållandena här komma att ändra sig så att den generation, som nu växer upp, skall vara bättre rustad för att kunna påtaga sig de många uppdrag, som påvila kommunerna, än vad fallet är för närvarande på många ställen.

Vad sedan beträffar de invändningar, som ha gjorts från Hallandsbänken, dessa tvivelsmål huruvida vederbörande distriktssköterskor skulle vara lämpliga att fylla alla uppgifter, som bli dem pålagda, så får man utgå från, att de ju inte ha någon fiskalisk uppgift såsom bostadsinspektörer, utan deras åligganden bli att genom upplysning försöka få vederbörande att sköta om sina bostäder och vårda sina hem och på alla sätt iakttaga all den hygien, som är möjlig. Jag måste säga, att jag i allt delar den uppfattning om distriktsvårdens stora uppgift och betydelse som anförts i den föreliggande propositionen.

Vad angår det förslag, som har framförts av herr Svensson, om att staten skulle bidraga med ytterligare 200 kronor till distriktssköterskornas avlöning, så kan ju sägas, att detta vore önskvärt, men jag tror, att man för närvarande gör klokast i att stanna vid vad Kungl. Maj:ts och utskottet föreslagit, d. v. s. att statsbidraget bestämmes till 1,000 kronor, och det är också sagt i utskottets utlåtande, att lönen skall utgöra minst 1,800 kronor. Därtill kommer ju, att utskottet i någon mån har förbättrat Kungl. Maj:ts förslag genom att förorda tre ålderstillägg efter respektive 3, 6 och 9 års tjänstgöring. Jag anser, att om kammaren i dag bifaller det förslag, som nu föreligger, så skall det visa sig bliva till nytta för hela det svenska folket på det område, det här gäller, och jag betonar att detta står i samband med det intresse riksdagen visat för beredande av bättre bostäder åt landsbygdens folk. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Källman: Herr talman! I denna riksdagens sena timma skall jag bara säga ett par ord i den föreliggande frågan, ehuru när man praktiskt sysslar med dessa ting i sitt landsting, man kunde ha åtskilligt att säga. Jag skall bara göra ett par erinringar, som anknyta sig till vårt landsting uttalade i fjol och vad åtskilliga andra också ha uttalat.

Hos oss äro vi beredda att frivilligt ordna verksamheten enligt medicinalstyrelsens förslag med avseende å distriktsvården, ehuru det kostar oss i ökade utgifter drygt 100.000 kronor om året, men vårt landsting önskar i samband med, att man effektiviserar distriktsvården, också få dispensärvården ordnad, så att man således kunde få det hela klart i ett sammanhang och inte reformerar allt för mycket i etapper. Vidare ansågs det både önskligt och nödigt, att bostadsutredningens för landsbygden förslag med avseende å skärpt bostadsvård kommit samtidigt med förslaget om den obetydliga ändring i

Ang. ändring i hälsovårdsstadgan. (Forts.)

hälsovårdsstadgan, som regeringen nu föreslagit i sin proposition. Tillika krävdes, att landstingen skulle få en större självstyrelse med avseende å ordnandet av distriktsvården, än vad som är tillmätt enligt denna underliga § 3 i förslaget till kungörelse angående statsbidrag till distriktsvård. Det förvånar mig inte alls, att utskottet måste säga, att denna paragraf är omöjlig att efterleva, men underligt nog anför utskottet, att icke förty ha vi inte velat motsätta oss, att den får stå kvar!

Det var det. Sedan; eftersom nu förslaget i stort sett lämnats utan erinringar annat än beträffande några punkter och man i varje fall kommer att tvista om en sak, som är mycket viktig, nämligen den, som handlar om vilket antal invånare i en socken, som skall medföra obligatorisk särskild hälsovårdsnämnd, så vill jag ansluta mig till herr Petréns m. fl. reservation i denna punkt, och det gör jag därför, att både i vårt län och annorstädes ha vi många blandade lands- och industrikommuner, som inte skulle få obligatorisk hälsovårdsnämnd, om utskottets uttalande följes.

Herr Petré: Herr talman! Jag har begärt ordet i anledning av det anförande, som hölls av en ärad representant på Hallandslänsbänken, och skall nu be att på ett par punkter få bemöta vad han där yttrade.

Vad först beträffar hans erinran mot, att distriktssköterskorna skulle ha någonting med bostadsvården att göra, har jag följande att anföra.

Då enligt detta förslag, som ju syftar till att arbeta för en förbättrad social hygien — en för folkhälsans synnerligen betydelsefull strävan — en av de viktigaste uppgifterna för distriktssköterskorna skall vara att ha en upplysande och rådgivande verksamhet och att på det sättet arbeta för den personliga hälsovården, så är det otänkbart, att de kunna avkopplas från bostadsvården. Det är givet, att i alla de fall, där man finner bostadsförhållandena innebära en hälsofara eller medverkande orsak till sjukdom, det bör av dem beaktas, så att de då lämna råd och upplysningar, men det kan väl inte vara nog med att lämna råd och upplysningar, ty om dessa icke följas, så böra de väl ändå få göra en anmälan till hälsovårdsnämnden, vilken är den myndighet, som därvidlag har att ingripa. Det är, som det framhålles i propositionen, av vikt att det blir en kontinuerlig övervakning av bostadsförhållandena, och det sker på bästa sätt och billigaste sätt genom att använda den organisation, som man redan har, nämligen distriktssköterskeinstitutionen.

Som det också betonas av utskottet, så skall ju deras verksamhet inte vara av direkt fiskalisk art, utan som sagt huvudsakligen upplysande och rådgivande, och endast i nödfall skola de göra anmälan till vederbörande kommunala myndigheter.

Det var emellertid framför allt den ärade Hallandsbänksrepresentantens yttrande i dispensärfrågan, som uppkallade mig. Jag vill fästa uppmärksamheten på, att Kungl. Maj:ts förslag inte innebär en obligatorisk sammanslagning av distriktssköterskornas arbete och dispensärvården, utan det skall endast ske i den mån, som det inte behöves särskilda dispensärsköterskor. Jag medgiver, att den särskilt från tuberkulosläkarhåll framförda uppfattningen, att denna proposition inte borde ha framlagts förr än det även blivit framlagt en proposition angående dispensärvårdens omorganisation, icke alldeles sakna fog. Emellertid har ju Kungl. Maj:t uti sin proposition kunnat upplysa om det förslag till omorganisation av dispensärvården, som medicinalstyrelsen framlagt, och vid sådant förhållande synes det mig, som om det inte borde vara något hinder att nu besluta den viktiga omorganisation, som denna proposition innehåller. Ty vi veta nu av medicinalstyrelsens därstädes refererade förslag, att det är meningen, att dispensärsköterskorna skola vara kvar där det behöves.

Ang. ändring i hälsovårdsstadgan. (Forts.)

Vi veta vidare, att det föreligger det betydelsefulla förslaget, att det i varje län skall finnas en särskild A-dispensär, utrustad med röntgen, och att denna skall ha en i tuberkulossjukvård fullt utbildad och kompetent läkare. Det har ju en stor betydelse att få en sådan läkare för dispensärverksamheten i varje län. Kungörelsen angående statsbidrag till distriktsvård innehåller nämligen den bestämmelsen, att det i distriktsvårdsstyrelsen bör vara en läkare med särskild utbildning i tuberkulossjukvård. Då är det ju helt naturligt, att läkaren vid A-dispensären utses till ledamot av distriktsvårdsstyrelsen. Kungl. Maj:t hade ju föreslagit, att medicinalstyrelsen skulle utse en ledamot i denna, och jag får medgiva, att jag tycker, att denna ordning hade inneburit en synnerligen stor fördel med hänsyn därtill, att man kunde vara övertygad om, att medicinalstyrelsen skulle bevakat detta intresse, att det även bleve en tuberkulovårdsläkare i distriktsvårdsstyrelsen. Emellertid kvarstår ju enligt utskottets förslag, i vilket denna rätt för medicinalstyrelsen är utesluten, dock den bestämmelsen, att det *bör* finnas en tuberkulovårdsläkare i distriktsvårdsstyrelsen, och då får man väl utgå från, att landstingen skola visa sig angelägna om att även insätta en sådan läkare i denna styrelse. Särskilt har detta betydelse för ett sådant län som Hallands län med hänsyn till den organisation, som där är införd, med länet indelat i ett antal mindre områden med var sin dispensärsköterska.

Den ärade representanten på Hallandslänsbänken klagade över, att förslaget innebär, att denna organisation nu måste brytas. Så torde dock inte vara förhållandet, ty det är i den ifrågavarande kungörelsens § 5 mom. 2 sista punkten sagt, att distriktssköterskas tjänstgöring kan omfatta allenast viss eller vissa grenar av sådan sjukvård, som kan utövas i hemmen, och vidare heter det i § 4 sista punkten, att »På framställning av distriktsvårdsstyrelse må dock medicinalstyrelsen förordna annan läkare att vara förman för distriktssköterska». Tack vare dessa bestämmelser kan medicinalstyrelsen alltså medgiva, att man i ett län med den organisation av dispensärvården, som Hallands län har, kan fortsätta med särskilda dispensärsköterskor, som bli distriktssköterskor, och som till förman kunna få en tuberkulossjukvårdsläkare. Givetvis blir det den för dispensärverksamheten i Hallands län nu anställda läkaren som blir läkare vid A-dispensären, och då är det väl helt naturligt, att han blir utsedd till förman för dispensärsköterskorna. Jag har alltså härmed velat fästa uppmärksamheten på, att medicinalstyrelsen kan med stöd av dessa paragrafer bifalla, att Hallands län får bibehålla sin nuvarande organisation för dispensärvården, vilken de — enligt vad jag har mig bekant — gärna önska att få fortsätta med, eftersom den visat sig ha goda verkningar.

I anledning av den motion, som utskottets ärade vice ordförande yrkade bifall till, vilken motion går ut på att staten skulle lämna större bidrag till distriktssköterskorna, så att landstingets kostnader kunde bli mindre, må till sist nämnas att i motionen gjorts en felaktig beräkning beträffande de utgifter, som skulle komma på landstingen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag. Det säges nämligen i denna motion, att med en kontant medellön på 1.900 kronor per sköterska och år blir landstingets årliga utgift härför 98.800 kronor. Det är emellertid inte riktigt, ty staten skall ju bidraga med 1.000 kronor jämte ålders-tillägg. Alltså blir beträffande själva lönen landstingets bidrag aldrig mer än 800 kronor, och således skulle för det antal sköterskor av 52, som är beräknat i propositionen för Kronobergs län, med en sköterska per 3.000 invånare, landstingets årliga utgift för distriktssköterskornas löner ingalunda bli 98.800 kronor utan 41.600. Jag för min del skulle naturligtvis gärna unna landstinget det större statsbidraget, men helt naturligt drar man sig för att utan synnerligen starka skäl frångå vad Kungl. Maj:t föreslagit i fråga om

Ang. ändring i hälsovårdsstadgan. (Forts.)

statsutgifter, och jag kan därför inte våga biträda den ifrågavarande reservationen, utan får jag, herr talman, be att med dessa ord få yrka bifall till andra punkten i utskottets hemställan.

Herr Björck, Wilhelm: Herr talman! Endast några få ord till kompletteringen av vad som anförts här från olika håll till stöd för den kungliga propositionen.

Då det från Hallandsbanken nyss yppades farhågor för att förslaget skulle innebära en överorganisation, så är det skäl i att understryka, vad departementschefen anfört om siffran 3.000, nämligen att landstinget med utgångspunkt från densamma har full frihet att vid uppgörande av plan för distriktsvårdens utbyggande beakta geografiska och andra lokala förhållanden. Detta har utskottet också understrukit, och jag vill särskilt betona, att det inte rör sig om en platonisk deklaration från Kungl. Maj:ts sida. Det har verkligen förelegat meningsskiljaktigheter mellan medicinalstyrelsen och landstingen på det område, som motsvarar det nu ifrågavarande. Representanten för Gotland kan vitsorda, att medan det från medicinalstyrelsens sida krävdes, att distriktssköterskorna på Gotland skulle bli 11 eller 13, vilket det nu var, i varje fall minst 11, så godkände Kungl. Maj:t landstingets uppfattning, att man kunde nöja sig med en organisation, som omfattade 5 distriktssköterskor, och erfarenheten skulle få ge vid handen, huruvida man behövde fler. Kungl. Maj:t har alltså därmed markerat, att man skall gå empiriskt fram här och inte schablonmässigt binda sig för en viss organisation med risk att vederbörande sköterskor inte få tillräckligt att göra. När det från Hallands sida påpekas, att man inte behöver sjukvikarier, beror det uppenbarligen på att man från början har gjort organisationen alltför omfattande. Erfarenheten ger vid handen, att efterhand som människorna lära känna fördelen av att utnyttja distriktssköterskorna i sjukvården, så få dessa alltmer och mer att göra, men det motiverar ju inte, att man från början kör i gång med en alltför stor organisation. Den saken tror jag är av betydelse att hålla i minnet.

För resten skall jag, herr talman, med hänsyn till den sena timmen inte yttra mig vidare, utan ber att få instämma i det yrkande, som framställts av herr Petré.

Herr Bärg, Anders: Jag vet, herr talman, att man inte har rättighet att spilla tid här, men jag kan inte låta detta tillfälle gå förbi utan att uttala mina synnerliga betänkligheter mot det föreliggande förslaget. Detta mitt uttalande behöver ju inte tillmätas något värde, och man kan avfärda det med att jag inte begriper dessa saker. Jag kan dock få lov att säga, att det landsting, jag tillhör, var bland de första, som organiserade distriktsvården. Jag vill minnas, att vi nu ha 35 anställda distriktssköterskor och därutöver 3 dispensärsköterskor. Jag har varit i tillfälle att följa denna verksamhet alltifrån dess planläggning, jag har följt organisationens genomförande och alltjämt stått den så nära som en ledning kan och har skyldighet att följa verksamheten.

Jag skall med hänsyn till den beklagligt knappa tiden inskränka mig till att säga, att det är två ting, som jag här reagerar mot. Det ena är den uppgift, man vill ge distriktssköterskorna som övervakare av bostadsförhållandena. Jag har alltjämt litet svårt att få något grepp på vilken uppgift sköterskorna skola ha. Departementschefen säger en sak, medicinalstyrelsen säger något annorlunda, herr Carlsson i Gävle har sagt ytterligare något annat och det är att deras uppgift är att tillse, att bostäderna vårdas och barnen skötas. Det är väl inte det, som man nu som nytt vill ålägga sköterskorna och som man anmärker på; det är den vanliga hemvården, som dessa skö-

Ang. ändring i hälsovårdsstadgan. (Forts.)

terskor alla tider ha haft om hand. Nej, det gäller *övervakningen* av bostadsförhållandena i annan mån än vad de egentliga hälso- eller sjukvårdsomständigheterna påkalla. Jag föreställer mig, att skola sjuksköterskorna fullgöra någon funktion i det hänseendet, som det är någon mening med, måste de verkligen utträtta något. Ingen har rättighet att betvivla, att jag har intresse för bostadsinspektionen och dess uppgifter. I det landsting, jag tillhör, har från den landstingsgrupp, jag också tillhör, på sin tid motionerats om anställande av bostadsinspektör. Vi ha låtit frågan vila i avvaktan på statens ingripande för frågans rationella lösning, och jag har kanske också rättighet att säga, att bostadsinspektionen väl framför allt är behövlig i sådana län, där storgods och större egendommar finnas och där tillsynen över arbetarbostäderna, statarbostäderna och allt detta kräver större effektivitet än i ett rent, låt mig uttrycka det så, småbondelän, där i stor uträkning var och en har att bestämma över sina egna bostäder. Om man tänker sig, att en sköterska skall med någon effekt kunna påverka vederbörande godsägare, så förefaller det mig, som om man hade för stora anspråk och för stora förhoppningar. Vi skola inte glömma bort, att förhållandena annorstädes ha utvecklats på annat sätt än i Halland, där jag nyss hört, att det finns en distriktssköterska på 15,000 invånare. Det förvånar mig inte, att den människan inte har något synligt arbete. Jag vill försäkra, att med den indelning, vi ha i Södermanlands län, med i regel en sköterska på mellan 2,000 och 3,000 invånare, där äro sköterskorna sysselsatta. Människorna ha lärt sig att vända sig till dem, de behöva dem, och sköterskan har tid och möjlighet att göra sig oundgänglig. Sjuksköterskans arbete där är den hjälpande systemen. Det är den uppgiften, hon fullgör, och den ställningen intar hon i miljön och i samhällslivet. Det har förekommit, att mer än en distriktssköterska — trots att hon inte har större område — blivit tröttkörd, så att vi ha fått flytta henne över till en anstalt, för att hon skulle få en lugnare tillvaro än den, hon har haft ute bland människorna, där alla velat ha hennes råd och hjälp vid sjukdomar och dylikt.

Jag menar med detta, herr talman, att med den ställning, sköterskorna intaga, äro de näppeligen skickade att gripa in på ett område som detta. Jag föreställer mig, att det skall gå till ungefärligen på följande sätt, om hon skall spela någon roll. När — jag tar det endast som exempel — på ett av våra större gods i Södermanland låt oss säga statarna gång efter annan ha gjort framställning hos vederbörande om bättre bostäder, vilket av olika skäl har avvisats, så vända de sig till sköterskan, när hon nu pålägges skyldighet att ingripa. Hon är väl då piskad att gå till vederbörande och göra föreställningar om att denne inte vårdar sig om sitt folk och dess bostäder på sätt som är lämpligt. Är det så, att hon, som det står i propositionen, lyckas lägga detta till rätta, så är det ju bra. Lyckas hon inte — och jag föreställer mig, att det kommer att uppstå rätt många sådana fall, ty det är inte okunnighet om bostadsinnehavarnas önskan, som gör, att bostäderna inte äro i lämpligt skick, utan det beror på andra skäl — så har sköterskan intet annat att göra än att säga till vederbörande bostadsägare: Ja, då måste jag vända mig till hälsovårdsnämnden. Det skulle inte förvåna mig, om hon då får det svaret: Välkommen, syster lilla, där sitter jag ordförande! Sköterskan har vidare, då hälsovårdsnämnden lämnar anmälan utan avseende, intet annat att göra än att rapportera till styrelsen och till läkaren, och skola de ingripa för att råda bot.

Jag menar med detta, att själva metoden är sådan, att sköterskan kommer mot sin vilja att tvingas in i sociala tvistigheter mellan olika intresseparter, och det är inte lämpligt att draga in en tjänande sjuksyster däri. Nu är det

Ang. ändring i hälsovårdsstadgan. (Forts.)

möjligt, att detta, som jag sade, kan låta sig göra i sådana län, där statarsystemet knappast råder. Jag kan tyvärr icke tro, att det kommer att lösa till önskvärda resultat i det län, jag tillhör.

Jag ber utöver detta bara att få säga, att jag tycker, att det inte är klokt att dela upp sjukvårdsledningen på sätt som här är föreslaget, när man förut har sökt att sammanföra det i en hand för att få det hela lämpligt ordnat. Detta finner jag synnerligen oklokt.

Nu förstår jag, herr talman, att den här saken är det för närvarande ingenting att göra åt. Jag sticker dock inte under stol med att jag tror, att det bästa hade varit, om förslaget icke hade kommit fram i den form, vari det nu föreligger. Men jag skall dock under för handen varande omständigheter icke göra något lönlöst yrkande, utan jag skall sluta med att önska, att mina farhågor icke äro befogade. Bättre rekommendation kan jag icke ge denna fråga vid dess start.

Häri instämde herr *Akerberg*.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående varje punkt av utskottets i det nu förevarande utlåtandet gjorda hemställan.

I fråga om punkten I, fortsatte herr talmannen, hade yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i motsvarande del av den av herr *Petrén* m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; samt 3:o) att kammaren skulle godkänna det förslag som innehölles i motsvarande del av herr *Strindlunds* och herr *Johansons* i *Hallagården* vid utlåtandet avgivna reservation.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Petrén* begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till det under 2:o) här ovan angivna yrkandet, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad sammansatta stats- och andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten I, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i motsvarande del av den av herr *Petrén* m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Beträffande punkten II, yttrade nu vidare herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Svensson*, *Martin*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring i motiveringen, att

Första kammarens protokoll 1935. Nr 40.

Ang. ändring i hälsovårdsstadgan. (Forts.)
den mening, som å sid. 16 rad 2 uppifrån i det tryckta utlåtandet började med orden »Utskottet har sålunda», avfattades på följande sätt: »Utskottet har även ansett sig böra tillstyrka den i motionerna I: 305 och II: 532 föreslagna höjningen av statsbidraget från 1,000 till 1,200 kronor».

Därefter gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Slutligen bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkten III hemställt.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. jämte en i ämnet väckt motion, allt i vad rör pensionsväsendet;

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts under vissa punkter av elfte huvudtiteln gjorda framställningar om anslag till dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer samt åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.;

nr 74, i anledning av väckt motion om provisoriskt dyrortstillägg åt befattningshavare i statens tjänst i Stockholm och vissa förorter till Stockholm, i vad motionen rör till bankoutskottets handläggning hörande ärenden;

nr 75, angående provisoriskt dyrortstillägg under budgetåret 1935/1936 till befattningshavare vid riksdagens verk;

nr 76, i anledning av väckta motioner angående tillhandahållande av statsobligationer för lösning av skogsägarnas kreditfråga;

nr 77, i anledning av väckt motion om viss lönefyllnad till statstjänstemän i Linköping i vad motionen rör till bankoutskottets handläggning hörande ärenden;

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 207, punkten 16, angående pension åt verkställande ledamoten i djurgårdskommissionen, f. d. översten C. S. I. Petersson;

nr 79, i anledning av väckta motioner angående trafikeringen av Åmål—Ärjängs järnväg;

nr 80, med förslag till ny instruktion för riksdagens revisorer vid riksbankens avdelningskontor i orterna;

nr 81, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning angående omändrings- och förbättringsarbeten inom riksbankens byggnad i Stockholm;

nr 82, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret förslag angående vissa ändringar i reglementet för riksgäldskontoret; samt

nr 83, angående pension åt f. d. bankosekreteraren E. G. Langborg.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 84, angående regleringen för budgetåret 1935/1936 av utgifterna under huvudtiteln riksdagen och dess verk m. m.

Punkterna 1—9.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 10.

Lades till handlingarna.

Punkterna 11—16.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 17.

Lades till handlingarna.

Punkten 18.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtande och memorial:

nr 85, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning med förslag till vissa ändringar i staten för riksbanken; samt

nr 86, angående instruktion för nästkommande riksdags bankoutskott.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 54, i anledning av Kungl Maj:ts proposition med förslag till grunder för dyrtidstillägg åt präster för tiden från och med den 1 maj 1935 till och med den 30 juni 1936, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 85, i anledning av väckt motion om provisoriskt dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst i Stockholm och vissa förorter till Stockholm, i vad motionen rör jordbruksärenden; samt

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1935/1936 jämte en i ämnet väckt motion, allt i vad rör jordbruksärenden.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Herr **Reuterskiöld** erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Vid behandlingen av stora lagförslag överhuvud taget och nu senast av lagförslaget om tredje man har det visat sig, att den praxis, som användes i kammaren, i vissa avseenden är ganska bristfällig och inbjuder till olika — om jag får använda uttrycket — manipulationer. Förhållandet är ju det, att så som man nu behandlar lagförslagen, paragrafvis, nödgas kammaren taga ståndpunkt till frågan om lagförslaget i dess helhet vid början av debatten, innan man känner, vad kammaren kommer att besluta angående de särskilda paragraferna. Detta är naturligtvis en olägenhet. Därmed följer, då man har denna praxis, att när talmannen kommer till utskottets hemställan, brukar talmannen, som kammaren erinrar sig, säga: Kammaren behagade finna, att denna hemställan är besvarad genom de föregående besluten. Nu innebära emellertid de föregående besluten allenast detaljbeslut, men inga beslut rörande själva helheten som sådan. Det är mycket lätt att ändra denna praxis och tillgodose behovet att, sedan man känner innehållet i lagen paragraf för paragraf, rösta om densamma som helhet, därest herr talmannen ville taga under övervägande, huruvida det inte låter sig göra från herr talmannens synpunkt, utan någon som helst ändring av lag eller författning, att, när utskottets hemställan föredrages, inte betrakta den såsom besvarad genom de föregående besluten, utan just där låta kammaren taga ståndpunkt till frågan: Skall lagen, sådan den nu blivit fixerad, i sin helhet antagas eller förkastas. Det kan na-

turligtvis inte ankomma på kammaren att nu fatta något beslut härom, men jag har velat i all vördsamhet till herr talmannen hemställa att taga i övervägande, om inte en sådan anordning skulle vara ur alla synpunkter tillfredsställande.

I detta anförande instämde herrar *Bagge, Hammarskjöld, Akerberg, Sam Larsson, Åkerman* och *Johan Bernhard Johansson*.

Herr **Westman**: Herr talman! Det förslag, som herr Reuterskiöld underställt herr talmannens prövning, innebär inte en nyhet, som är alldeles okänd i den svenska riksdagens arbete. Jag ber sålunda att få nämna, att vid behandlingen av det lagförslag, som herr Reuterskiöld nämnde, lagförslaget om tredje mans rätt, framställdes i utskottet proposition på avlagsyrkandet vid föredragningen av utskottets hemställen under punkten A. Voteringen ägde således rum på det sätt, som herr Reuterskiöld har velat hemställa skulle bli övervägt till antagande i kammaren.

Jag förenar mig med de övriga ledamöter av kammaren, som tillåtit sig att hemställa, att herr talmannen ville taga en sådan ny metod under övervägande.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 293, i anledning av väckt motion om förbud mot hastighetstävlingar med motorfordon å allmänna vägar; och

nr 294, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 171 med förslag till förordning om ändring i vissa delar av vägtrafikstadgan den 20 juni 1930 (nr 285).

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 21, angående en i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 164, om ändrade grunder för anordnandet av rundradioverksamheten i Sverige väckt motion; och

nr 22, angående två i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 31, med förslag till lag om vissa ekonomiska stridsåtgärder väckta motioner;

statsutskottets memorial:

nr 165, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande Kungl. Maj:ts proposition angående statens övertagande av vissa kostnader för folkskoleväsendet m. m. jämte åtskilliga i ämnet väckta motioner; och

nr 166, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen bland Utgifter för kapitalökning bebådade framställning angående anslag till bestridande av kostnaderna för uppförande av anstalt för män, som ådömts ungdomsfängelse; samt

bevillningsutskottets memorial nr 67, angående ersättning åt av utskottet vid behandling av vissa ärenden anlitat biträde.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 5.50 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.